

Inger Lise Skog Hansen, Viggo Nordvik
og Arne Backer Grønningsæter

Boligsosialt arbeid og kompetanseutvikling

Evaluering av videreutdanning i metodisk boligsosialt arbeid. Delrapport

VIDEREUTDANNING I METODISK BOLIGSOSIALT ARBEID
1. Pensumoversikt
Relevante læreverv, samlingsmølinger og offentlige utredninger m.m.
Inngår ikke i innbrevet i pensumlitteraturen. Obligatorisk pensum er
Lister med anbefalt pensum madsbaker mange interessante kilder.
Studenten anbefales å skaffe seg en bok om å skrive oppgaver som
Dalland, O. 2012. *Metode og oppgaveveivring for studenter*. Oslo:
Pensumlisten kan bli revidert i løpet av studieåret.

Obligatorisk pensumlitteratur (ca. 1.700 s. fordelt på
Pensum emne 1: høsten 2012 og våren 2013
Pensum emne 2: høsten 2013 og våren 2014
Pensum emne 3: høsten 2014 og våren 2015

Inger Lise Skog Hansen, Viggo Nordvik
og Arne Backer Grønningsæter

Boligsosialt arbeid og kompetanseutvikling

Evaluering av videreutdanning i
metodisk boligsosialt arbeid. Delrapport

© Fafo 2014

ISBN 978-82-324-0090-4 (papirutgave)

ISBN 978-82-324-0091-1 (nettutgave)

ISSN 0801-6143

Omslagsfoto: Colourbox.com

Omslag: Fafos Informasjonsavdeling

Trykk: Allkopi AS

Innhold

Forord	5
1 Innledning	7
Problemstillinger	9
Datagrunnlag	9
Gangen i rapporten	13
2 Boligsosialt arbeid og kompetansebehov	15
Kompetansebehov	16
Oppsummering	18
3 Studietilbudet metodisk boligsosialt arbeid	21
Bakgrunn for studiet	21
Interesse for studiet i fylkene	22
Oppgaveorientert mestringstilnærming (OOMT)	23
Ansvarsfordeling	26
Innholdet i studiet	26
Pensum	31
Et bidrag til kompetanse i oppfølging av brukere	35
Oppsummering	39
4 Deltakelse i videreutdanningen	43
Rekruttering til studiet	43
Deltakerne	45
Kompetansebehov og motivasjon for deltakelse	48
Oppsummering	53
5 Interesse for å opprette lignende studier	55
Kartlegging	55
6 Avslutning	61
Litteratur	63
Vedlegg 1 Informasjonsbrev til tjenestesteder	66
Vedlegg 2 Informasjonsbrev til deltakere	68
Vedlegg 3 Brev til høyskolene	70

Forord

Evaluering av videreutdanningen metodisk boligsosialt arbeid er et oppdrag fra Arbeids- og velferdsdirektoratet.

Metodisk boligsosialt arbeid er et videreutdanningstilbud ved Diakonhjemmet Høgskole som startet opp høsten 2012. Videreutdanningen går over to år og avsluttes våren 2014 og er et pilotstudium som gjennomføres på oppdrag fra Arbeids- og velferdsdirektoratet. Fafo og NOVA utfører evalueringen av studiet. Evalueringen startet våren 2013 og følger studiet til det avsluttes våren 2014, og i tillegg gjennomføres en siste datainnsamling blant studenter og tjenesteledere i kommunene hvor de jobber, etter at studiet er avsluttet høsten 2014. Denne rapporten er en delrapportering fra evalueringen. Sluttrapporten fra evalueringen kommer i februar 2015.

Rapporten er i hovedsak skrevet av prosjektleder Inger Lise Skog Hansen. I tillegg har Viggo Nordvik ved NOVA gitt skriftlige bidrag til analysen av innholdet i studiet (kapittel 3), og Arne Backer Grønningsæter har gjennomført undersøkelsen av interessen for et lignende studium ved andre høyskoler (kapittel 5). Nordvik og Grønningsæter har for øvrig vært del av prosjektteamet som har diskutert funnene og gitt kommentarer til fremstillingene i delrapporten. Vidar Bakkeli har hatt ansvaret for den nettbaserte spørreundersøkelsen gjennomført av deltakerne og presentert dataene i et eget internt tabellnotat som er anvendt av prosjektleder i fremstillingene i kapittel 4. Anna Hagen Tønder har gitt nyttige innspill og kommentarer til fremstillingen av studiet og diskusjonen av pensum.

Tusen takk til alle informanter som har bidratt til evalueringen så langt! En særlig takk til deltakerne i videreutdanningen som har besvart spørreundersøkelsen vår og vært så imøtekommende på fagsamlingene. Det har vært spennende å delta der. Vi vil gjerne også takke fagansvarlig Rita E. Eriksen for samarbeidet. Samarbeid med studiestedet og fagansvarlig er av uvurderlig betydning for å få forståelse av studiet, og få kjennskap til viktige dokumenter og fora i studiet. Takk også til Fylkesmannen i Rogaland ved Rigmor Kvía de Waard for bistand i evalueringen med hensyn til kontakt med tjenestesteder og veiledere. Hos oppdragsgiver har vi først hatt Bodil Storm Olsen og deretter Kjersti With Eidsmo som kontaktperson. Takk til begge for konstruktivt samarbeid. Helt i begynnelsen av februar arrangerte vi et referansegruppemøte for å diskutere innholdet i videreutdanningstilbudet i lys av kompetansebehov i det boligsosiale arbeidet. Det ble et svært nyttig og interessant møte med spennende dialoger både om det aktuelle studietilbudet som blir evaluert, men også om ulike

andre utdanningstilbud og kompetansebehovet i det boligsosiale arbeidet generelt. En takk til deltakerne i referansegruppen fra Rusmisbrukernes Interesseorganisasjon (RIO), Mental helse, Høgskolen i Bergen, Høgskolen i Oslo og Akershus, Diakonhjemmet Høgskole, Arbeids- og velferdsdirektoratet, Helsedirektoratet, Husbanken Region øst, Fylkesmannen i Rogaland og Fylkesmannen i Oslo og Akershus.

Institutsjef ved Fafo, Tone Fløtten, har kvalitetssikret rapporten og kommet med gode og konstruktive kommentarer. Takk til Fafos informasjonsavdeling som har ferdigstilt rapporten. Til tross for alle bidrag, ansvar for eventuelle feil og mangler hviler på forfatterne alene.

Oslo, februar 2014

Inger Lise Skog Hansen

1 Innledning

På slutten av 1990-tallet og begynnelsen av det nye årtusetet skjedde det en endring i den norske boligpolitikken. Mens boligpolitikken tidligere hadde vært innrettet mot boligframskaffelse og regulering av boligmarkedet (se Nordvik 2006; Sørvoll 2011), ble den nå diskutert som del av velferdspolitikken med vekt på tiltak for de svakest stilte på boligmarkedet Sørvoll (2011) har karakterisert dette som *den boligsosiale vendingen*. Det som mer konkret skjedde i denne perioden, var at boligpolitikk og sosialpolitikk ble koblet sammen, og at «boligsosial politikk» ble etablert som et eget politisk satsingsområde. En dimensjon av denne nye satsingen var oppmerksomheten som ble rettet mot behovet for å kombinere boligtilbud og sosiale tjenester slik at enkelte vanskeligstilte grupper på boligmarkedet skulle kunne opprettholde en stabil boligsituasjon. Å tilby et godt bolig- og tjenestetilbud til dem som trenger det, er i dag en viktig oppgave for kommunene. Ansvar er forankret i helse- og omsorgstjenesteloven og i lov om sosiale tjenester i NAV.

Fra starten av årtusenskiftet har det vært et sterkt statlig engasjement for å forebygge og bekjempe bostedsløshet. Denne innsatsen har skapt oppmerksomhet om utsatte grupper på boligmarkedet og resultert i at begrepet «boligsosialt arbeid» er etablert i norsk forvaltning. Boligsosialt arbeid fikk for alvor oppmerksomhet med Prosjekt bostedsløse. Dette var et fireårig nasjonalt forsøksprosjekt i 2000–2004 gjennomført i de syv største byene, som rettet seg inn mot de mest vanskeligstilte på boligmarkedet. Rusavhengige og personer med samtidig rusavhengighet og psykiske lidelser var viktige målgrupper. Prosjektet tydeliggjorde at mange vanskeligstilte på boligmarkedet har behov for hjelp med å få et sted å bo, men også til å kunne opprettholde en stabil bosituasjon (Ytrefhus mfl. 2008). I etterkant av Prosjekt bostedsløse har regjeringens nasjonale strategi for å forebygge og bekjempe bostedsløshet, På vei til egen bolig, og senere kommunesatsingen til Husbanken med boligsosiale utviklingsprogrammer bidratt til økt oppmerksomhet om boligsosialt arbeid i kommunene. I den statlige innsatsen for å forebygge og bekjempe bostedsløshet har kompetanseoppbygging i form av videreutdanning på det boligsosiale området og i kommunene vært en viktig del.

Boligsosiale utdanninger

Den første boligsosiale utdanningen ble startet ved Høgskolen i Sør-Trøndelag i 2002 som del av Prosjekt bostedsløse (Dyb 2004). Utdanningen ble gjennomført som opp-

drag for Husbanken. Før dette var det allerede i 2000 opprettet et eget videreutdanningskurs i bomiljøarbeid ved Høgskolen i Oslo. Kurstilbudet var kommet i gang på initiativ fra Høgskolen i Oslo og Norske Boligbyggelag (NBBL).

Som del av den nasjonale strategien På vei til egen bolig ble det satset på kommunenettverk og boligsosiale konferanser for å spre kunnskap om erfaringer, tiltak og initiativer i det boligsosiale feltet og øke kompetansen i kommunene (Hansen 2006; Dyb mfl. 2008). Statlige aktører som Sosial- og helsedirektoratet / Arbeids- og velferdsdirektoratet¹, Fylkesmannen og Husbankens regionskontor har vært viktige aktører i dette arbeidet. Husbanken har hatt egne kompetansetilskudd og har de siste årene samarbeidet med flere høgskoler om ulike boligsosiale utdanningstilbud, og de har finansiert tilbudene. Boligsosiale emner har vært å finne som studietilbud ved Høgskolen i Bodø, det har vært studietilbud i boligsosial ledelse ved Høgskolen i Nord-Trøndelag, i nærmiljø, bolig og helse ved Høgskolen i Buskerud og boligsosialt arbeid med fokus på psykiatri og rus ved Høgskolen i Oslo og Akershus. Dette illustrerer at det fra statens side har vært en sterk vektlegging av boligsosiale spørsmål de siste årene, og at kompetanseoppbygging innen boligsosialt arbeid har vært et av virkemidlene for å øke innsatsen og måloppnåelsen i kommunene. I dag er det kun ett pågående boligsosialt utdanningstilbud på oppdrag fra og finansiert av Husbanken², og dette er et studium i boligsosialt arbeid ved Høgskolen i Bergen. Dette studietilbudet tilsvare 30 studiepoeng på masternivå og har to delemner: ett med vekt på boligplanlegging og ett på individuell oppfølging og bomiljø.

Videreutdanningen metodisk boligsosialt arbeid er det første boligsosiale utdanningstilbudet som gjennomføres på oppdrag fra Arbeids- og velferdsdirektoratet. Den er også den eneste videreutdanningen som har sin hovedinnretning innen metodisk oppfølging av brukere. Videreutdanningen gjennomføres av Institutt for sosialt arbeid og familierterapi ved Diakonhjemmet Høgskole og er lokalisert til Diakonhjemmets avdeling i Sandnes. Videreutdanningen startet høsten 2012 og pågår fram til våren 2014. Studiet er et pilotprosjekt.

¹ Sosial- og helsedirektoratet endret i 2008 navn til Helsedirektoratet. Ansvaret for levekår og sosiale tjenester ble overført til Arbeids- og velferdsdirektoratet. Dette inkluderte også ansvaret for boligsosiale spørsmål.

² Vi har ikke sett på studietilbud i universell utforming, som Husbanken har støttet, men kun boligsosialt arbeid.

Problemstillinger

Fafo og NOVA har fått i oppgave å evaluere videreutdanningen i metodisk boligsosialt arbeid. Formålet med evalueringen er definert av Arbeids- og velferdsdirektoratet i konkurransegrunnlaget for prosjektet, er tredelt og skal:

- undersøke om videreutdanningstilbudet gir deltakerne (studentene) og de involverte kommunene en kompetanse som er relevant for å møte lokale boligsosiale utfordringer
- undersøke om videreutdanningen bidrar til mer tilpasset brukeropfølging og større brukermedvirkning
- kartlegge om andre høyskoler kan være interessert i å etablere et tilsvarende studietilbud.

Evalueringen ble igangsatt våren 2013, og sluttrapporten fra prosjektet skal foreligge i februar 2015.

Dette er en delrapport fra evalueringen. Problemstillingene som har ligget til grunn for delrapporten, er:

- Hvordan framstår innholdet på studiet i forhold til kunnskapen om kompetansebehov innen området boligsosialt arbeid?
- Hvordan har tjenestestedene og deltakerne fått kjennskap til utdanningstilbudet? Hvem er deltakerne på studiet, hvilken bakgrunn har de, og hva er deres motivasjon for deltakelse og forventninger til studiet?
- Hvilke forventninger har tjenestestedene til studiet, og hva er deres motivasjon for deltakelse?
- Hvordan vurderer deltakere og tjenestestedene studietilbudet i forhold til deres opplevelse av kompetansebehov?

I tillegg inneholder denne delrapporten rapporteringen fra kartleggingen av hvorvidt det er interesse for å etablere et lignende studietilbud ved andre høyskoler.

Datagrunnlag

Evalueringsprosjektet er basert på flere datakilder: a) pensum- og dokumentstudier, b) intervjuer med nøkkelinformanter, c) spørreundersøkelse gjennomført blant deltakerne på studiet på tre ulike tidspunkter, d) intervjuer med tjenesteledere i kom-

munene på to tidspunkter, e) observasjon på fagsamlinger i studiet, f) intervju med brukere, g) intervju med veiledere, h) kontakt med andre høyskoler om interesse for lignende studietilbud og i) referansegruppemøte med aktører i det boligsosiale feltet.

Denne delrapporten er i hovedsak basert på følgende kilder:

- gjennomgang av dokumenter fra planlegging og oppretting av studiet, informasjonsskriv om studiet til kommunene, studieplan og pensum
- tilgang til informasjon om påmelding til studiet og hvem som er deltakere
- fire intervjuer med nøkkelinformanter hos Fylkesmannen, Diakonhjemmet Høgskole, Arbeids- og velferdsdirektoratet og Husbanken
- møte med referansegruppen for Diakonhjemmets gjennomføring av studiet
- spørreundersøkelse til deltakerne på studiet gjennomført i mai 2013
- samtaleintervjuer med ti tjenesteledere på arbeidsteder hvor det er eller har vært deltakere i videreutdanningen
- referansegruppemøte om innholdet i studiet arrangert 4.2.14

I tillegg har vi i vært til stede på tre fagsamlinger i studiet, observert undervisning og hatt samtaler med studentene og fagansvarlig. Vi har hatt intervjusamtale med en av foreleserne som har forelest på en fagsamling hvor vi ikke var til stede, og uformelle samtaler med en annen av foreleserne. Disse to intervjusamtalene er ikke direkte anvendt som data i denne delrapporten, men vil selvsagt ha innvirkning på vurdering og tolkning av data i forbindelse med skrivingen av den. Det er også gjennomført telefonintervjuer med fem av veilederne på studiet. Dette er data som vil være grunnlag for problemstillingene som skal besvares i hovedrapporten fra prosjektet. Evalueringen og dens ulike deler er meldt til personvernombudet for forskning ved Norsk samfunnsvitenskapelige datatjeneste. Vi presenterer her nærmere datakildene vi har anvendt i denne rapporten:

Dokument- og litteraturstudier

Vi har gjennomgått dokumenter relatert til opprettelse og igangsetting av studiet metodisk boligsosialt arbeid. Disse dokumentene er i hovedsak formidlet via oppdragsgiver. Et annet viktig dokument for analyse/vurderingene osv. i denne rapporten er invitasjonsbrevet fra Diakonhjemmet og Fylkesmannen i Rogaland til alle kommuner i Rogaland, datert 11.1.2012. Her presenteres studiet og opplegget for gjennomføring av studiet samt studieplanen. Fagansvarlig for studiet har vært en viktig formidler av relevante oversiktsdokumenter over pensum, revidering av pensum, emner og opplegg for fagsamlingene og heftet med presentasjon av de ulike fasene samt skjemaer for anvendelse av metoden oppgaveorientert mestringstilnærming (OOMT) i tillegg til

relevant litteratur for tilnærmingen. I tillegg har vi gjennomgått rapporter og faglitteratur fra det boligsosiale feltet som er relevant for å vurdere kompetansebehov i kommunene. Denne litteraturen, rapporter og offentlige utredninger er identifisert på bakgrunn av kjennskap til feltet.

Survey til deltakerne

Som del av evalueringen skal det gjennomføres en spørreundersøkelse til deltakerne på tre ulike tidspunkter. Den første spørreundersøkelsen ble gjennomført i mai 2013. Den andre spørreundersøkelsen gjennomføres første kvartal 2014, og den siste skal gjennomføres etter at studiet er avsluttet i september 2014. Hensikten med å gjennomføre spørreundersøkelsen på tre ulike tidspunkter er å få studentenes vurdering av studiet og relevansen av studietilbudet på ulike tidspunkter. Den siste spørreundersøkelsen gjennomføres etter at studentene er ferdig med studiet og tilbake i full jobb igjen.

Den første spørreundersøkelsen i mai 2013 er anvendt i denne rapporten. Den la stor vekt på en kartlegging av hvem studentene er, som grunnlag for å beskrive studentene, og den kartla alder og kjønn samt deltakernes faglige bakgrunn og yrkeserfaring. I tillegg hadde denne undersøkelsen også spørsmål om hvordan studentene fikk vite om studiet, om de deltar ut fra eget ønske eller arbeidsgivers ønske, forventninger til studiet og gjennom dette motivasjon for deltakelse. Studentene ble også bedt om å vurdere studiets innhold og opplegg så langt i utdanningen. I denne delrapporten tar vi stort sett for oss hvem deltakerne er, deres forventninger og motivasjon for deltakelse og hvordan de fikk vite om studiet.

Spørreundersøkelsen ble gjennomført som en nettbasert undersøkelse ved hjelp av verktøyet Opinio. Vi hadde fått tilgang til lister over studenter som deltok på studiet fra Diakonhjemmet Høgskole. Studentene hadde fått informasjon om evalueringen og gjennomføring av spørreundersøkelsen på It's learning, som er deres lukkede sider og læringsplattform på nettet. Studentene ble her bedt om å reservere seg dersom de ikke ønsket at Fafo skulle få tilgang til listen over studentene og deres e-postadresse. Ingen av deltakerne ønsket å reservere seg fra deltakelse i spørreundersøkelsen.

På tidspunktet for gjennomføring av undersøkelsen var det registrert 24 studenter på studiet. Deltakerne fikk først tilsendt et informasjonsskriv om evalueringen og spørreundersøkelsen. Der ble de informert om hvordan undersøkelsen skulle gjennomføres, hvordan dataene lagres, at all informasjon vil bli behandlet konfidensielt og ingen personopplysninger formidlet til andre (se vedlegg). Det ble deretter sendt ut en e-post til alle disse deltakerne med en link til et elektronisk spørreskjema.

Av 24 mottakere av spørreundersøkelsen var det 20 som svarte. Det vil si at det er en relativt stor svarandel. På tidspunktet for oversending av listen over deltakere fikk vi melding fra fagansvarlig at det var to studenter som hadde meldt at de vurderte å slutte, og at det dermed når undersøkelsen skulle gjennomføres, kunne være personer

som hadde sluttet på studiet. Spørreundersøkelsen hadde en siling innledningsvis hvor de som hadde avsluttet studiet, kunne velge å krysse av for dette. De ville da få et eget spørsmål om hovedårsak til avsluttet studie. Det var ingen som valgte denne muligheten, og det var dermed kun deltakere på studiet som besvarte spørreskjemaet.

Intervju med tjenesteledere

Basert på informasjon fra Fylkesmannen i Rogaland fikk vi oversikt over kontaktpersoner ved tjenestesteder der deltakerne på studiet jobber. Dette var stort sett tjenesteledere på disse arbeidsstedene. Det ble sendt ut en e-post til disse med et brev hvor de ble forespurt om å delta i evalueringen ved å bli intervjuet (se vedlegg).

Det ble gjennomført ti intervjuer med tjenesteledere. Intervjuene ble gjennomført som telefonintervjuer og var basert på en intervjuguide. Intervjuene varte om lag 30 minutter. To av informantene hadde ikke lenger deltakere på studiet. Temaene for intervjuet var bakgrunn for deltakelse, rekruttering av studenter, vurdering av kompetansebehov, forventninger til studiet og vurdering av studiets relevans, vurdering av innhold og opplegg på studiet og hvorvidt studiet bidrar til fagutvikling lokalt.

Møte med referansegruppen for studiet

Da vi deltok på en fagsamling på studiet i mai 2013, var vi også med på et møte med referansegruppen for studiet. Dette ga nyttig informasjon om ulike aktørers vurdering av studiet og dets innhold. Her var det representanter for studenter, tjenestesteder, Husbanken Region vest, Arbeids- og velferdsdirektoratet og Fylkesmannen i Rogaland. I tillegg skulle også Helsedirektoratet være til stede, men de meldte forfall. Møtet var ledet av fagansvarlig på studiet, Rita E. Eriksen.

Etter en runde med presentasjon av deltakerne og deres vurderinger av studiet presenterte Fafo opplegget for evalueringen, og vi hadde en dialog med referansegruppen om evalueringen.

Intervjusamtaler med nøkkelinformanter

To av forskerne har hatt en intervjusamtale med fagansvarlig for studiet. Temaet for møtet var bakgrunnen for studiet, oppbygning og innhold i studiet, det pedagogiske opplegget og den spesifikke metodiske tilnærmingen oppgaveorientert mestringstilnærming. Denne intervjusamtalen var basert på en enkel intervjuiste.

Vi har også gjennomført telefonintervju med studieleder ved Diakonhjemmet Høgskole om prosessen ved høgskolen for utarbeiding av studieplan, innretningen av studieopplegget og policy relatert til plassering av denne type videreutdanninger på masternivå.

I tillegg har vi gjennomført telefonintervju med kontaktpersonen for studiet ved Fylkesmannen i Rogaland basert på en enkelt intervjuguide om bakgrunnen for hvorfor de ønsket å tilby studiet, kontakt med kommunene, vurdering av kompetansebehov og relevansen av studiet.

Vi har også hatt telefonkontakt med en representant fra Husbanken som opprinnelig var i referansegruppe for prosjektet, men et intervju ble ikke gjennomført fordi representanten mente deres involvering i studiet hadde vært svært begrenset.

Referansegruppe for evalueringen

Det er arrangert ett referansegruppemøte for evalueringen. Hensikten med dette referansegruppemøtet var å diskutere innholdet og innretningen av studiet sett i lys av kompetansebehov i det boligsosiale feltet. Som grunnlag for dette referansegruppemøtet var det utarbeidet et diskusjonsnotat som presenterte kunnskap vi har om kompetansebehovet i feltet, videre en presentasjon av studietilbudet inkludert pensum og en vurdering av dette samt en diskusjon om det som kom fram i presentasjonen. I referansegruppen deltok representanter for Arbeids- og velferdsdirektoratet, Helse- og velferdsdirektoratet, Husbanken Region øst, Fylkesmannen i Rogaland, Fylkesmannen i Oslo og Akershus, Høgskolen i Bergen (den boligsosiale utdanningen), Høgskolen i Oslo og Akershus (den tidligere boligsosiale utdanningen), Fellesorganisasjonen (FO), Rusmisbrukernes Interesseorganisasjon (RIO) og Mental Helse. Referat fra dialogen i referansegruppen inngår som datagrunnlaget for vurdering av kompetansebehov, innretning og innhold i studiet.

Gangen i rapporten

Først presenterer vi kort boligsosialt arbeid samt kunnskap om kompetansebehovet i det boligsosiale feltet.

I kapittel 3 presenteres studietilbudet metodisk boligsosialt arbeid, bakgrunnen for opprettelsen av studiet, metodikken oppgaveorientert tilnærming, innhold og sammensetning av studiet, pensum samt en vurdering av dette, og hvilke momenter som vil bli tatt med videre i evalueringsprosjektet.

I kapittel 4 presenteres data om rekruttering til studiet: hvem deltakerne er, deres bakgrunn og motivasjon for deltakelse samt tjenestestedenes vurdering av kompetansebehov, studiet og deres motivasjon for deltakelse.

Kapittel 5 handler om interessen for å opprette et lignende studium ved andre høyskoler som tilbyr sosialfaglig utdanning. I kapittel 6 diskuterer vi til slutt problem-

stillinger fra delrapporten som vil bli tatt med videre til den overordnede evalueringen av videreutdanningen.

2 Boligsosialt arbeid og kompetansebehov

Boligsosialt arbeid er ikke en spesifikk tjeneste, men inkluderer et bredt spekter av ulike tjenester og oppgaver innenfor flere områder. Det gjør det vanskelig å avgrense hva boligsosialt arbeid egentlig er. I den tidlige fasen etter årtusenskiftet hvor boligsosialt arbeid kom på agendaen, var det rettet mye oppmerksomhet mot tilnærmingen til den enkelte bruker som hadde behov for bolig og tjenester. Dette dreide seg ofte om helhetlig tilnærming, praktisk bistand, individuell plan, samarbeid på tvers av etatsgrenser i kommunen og mellom ulike forvaltningsnivåer (se f.eks. Ulfrstad 2011; Ytrehus mfl. 2008; Hansen mfl. 2007; Hansen & Øverås 2007; Taksdal mfl. 2006). I de senere år har det blitt rettet mer oppmerksomhet også mot planprosesser i kommunene, samarbeid mellom ulike forvaltningsområder og en samordning av innsats mellom ulike velferdsaktører. Utviklingen har lagt grunnlaget for et videre søkelys, blant annet i Husbankens boligsosiale utviklingsprogrammer og i den offentlige utredningen *Rom for alle* (NOU 2011: 15). Boligsosialt arbeid, slik begrepet brukes i dag, inkluderer ofte hele den brede boligplanleggingen i kommunene og arbeidet med boliger for vanskeligstilte generelt.

NAV definerer for eksempel på sine hjemmesider boligsosialt arbeid på denne måten:

Formålet med det boligsosiale arbeidet er å forebygge og motvirke bostedsløshet. Boligsosialt arbeid omfatter alt fra å framskaffe boliger til å øke den enkeltes forutsetning for å mestre en bo- og livssituasjon.³

Dette prosjektet er en evaluering av et videreutdanningstilbud i et metodisk boligsosialt arbeid. Det betyr at vi er særlig opptatt av den delen av boligsosialt arbeid som dreier seg om direkte oppfølging av brukere. Oppfølgingen av brukere som av ulike årsaker er vanskeligstilte på boligmarkedet, er en viktig del av det boligsosiale arbeidet. Mange brukere har sammensatte utfordringer, og oppfølgingsarbeidet kan være krevende. En kan anta at økt kunnskap om boligsosialt arbeid i praksisfeltet har betydning for effekten av den boligsosiale innsatsen i kommunene. I dette kapittelet ser vi nærmere på hvilken kunnskap som finnes om kompetansebehov innenfor det boligsosiale arbeidsområdet.

³ <http://www.nav.no/Om+NAV/For+kommunen/Boligsosialt+arbeid>

Kompetansebehov

INO 2011: 15 *Rom for alle – sosial boligpolitikk for fremtiden*, skriver utvalget at det er behov for et boligsosialt løft i kommunene. I stortingsmeldingen *Byggje – bu – leve* (Meld. St. 17 (2012-2013)) lanseres en nasjonal strategi for boligsosialt arbeid. Et av de syv områdene for denne satsingen skal være et styrket boligsosialt fagmiljø.

Flere forskningsrapporter og gjennomganger av den boligsosiale innsatsen har påpekt behovet for økt kompetanse i tjenestene til brukerne (se bl.a. Riksrevisjonen Dok. nr. 3:8 2007–2008; NOU 2011: 15; Rambøll 2011 a, b, c; Lied mfl. 2012; Renå mfl. 2012; Dyb mfl. 2011; Yttredal mfl. 2013).

I 2007/2008 gjennomgikk Riksrevisjonen den offentlige innsatsen for å bedre situasjonen for vanskeligstilte på boligmarkedet (Dok. nr. 3:8 2007–2008). Rapporten rettet alvorlig kritikk mot det boligsosiale arbeidet på mange punkter, blant annet for dårlig organisering av arbeidet i kommunene, fragmentering og lite effektiv bruk av de boligsosiale virkemidlene. Et poeng i rapporten er at mange vanskeligstilte ikke bor trygt og godt. Det skyldes blant annet utfordringer med dårlig fysisk standard på de kommunale boligene og store problemer med bomiljø. Over halvparten av de store kommunene rapporterer at de opplever at det er blitt vanskeligere å sikre et godt bomiljø fordi det er flere beboere i de kommunale boligene med rusproblemer og/eller psykiske problemer (Dok. 3:8, 2007–2008:9). Husbanken har igangsatt flere tiltak for å øke kompetansen i kommunene, men Riksrevisjonen påpeker at Husbanken ikke i stor nok grad klarer å ivareta oppgaven med å veilede kommunene. 39 prosent av kommunene oppgir at de får liten eller ingen veiledning av Husbanken om generelt boligsosialt arbeid, mens 65 prosent oppgir at de ønsker mer veiledning. Riksrevisjonen stiller spørsmål om Husbanken klarer å fylle rollen som kompetansebank overfor kommunene (ibid.:11).

Også kommunene selv har i flere rapporteringer relatert til arbeidet med NOU 2011: 15 *Rom for alle* og den nasjonale strategien På vei til egen bolig, pekt på behovet for økt kompetanse innen oppfølging av brukere som har behov for bistand til å opprettholde en stabil bosituasjon (se nettsiden for ny nasjonal strategi⁴ og NOU 2011: 15). Mer presist handler disse tilbakemeldingene om at kommunene ikke klarer å tilby tilstrekkelige/riktige tjenester til brukere, og at tjenestekvaliteten ikke er god nok. Ofte er disse utfordringene relatert til brukere med rusproblemer og psykiske plager. Dette bildet kan en også finne i flere kommunestudier gjennomført i forbindelse med boligsosiale utviklingsprogrammer i enkelte kommuner.⁵ I disse kommunestudiene er

⁴ <http://www.regjeringen.no/nb/dep/kmd/kampanjer/ny-nasjonal-strategi-for-boligsosialt-ar.html?id=734349>

⁵ Husbanken har inngått samarbeidsavtaler med kommunene med de største boligsosiale utfordringene om gjennomføring av boligsosiale utviklingsprogrammer. Som del av de boligsosiale utviklingsprogrammene skal det foretas en analyse av boligsosiale utfordringer i kommunen.

det også vurderinger som dreier seg om det opplevde kompetansebehovet i kommunene. Vi skisserer noen hovedfunn fra et utvalg slike studier.

I Rambølls (2011a) forstudie for Gjøvik ble arbeidet med dem som sliter med rus og psykisk helse, trukket fram. De skriver:

Videre er det særlig etterspurt en bedre oppfølging og derav kompetanse på fagområdet rus og kombinasjonen av rus og psykiske problemer (Rambøll 2011a:54).

Dette dreide seg blant annet om at det ikke fantes kompetanse på helhetlig oppfølging hvor hensynet både til psykisk helse og mer sosialfaglige problemstillinger ble ivaretatt. Ifølge Rambøll påpekte flere informanter at den eksisterende kompetansen innen miljøarbeid og hjemmetjeneste ikke er tilstrekkelig til å kunne sikre en god oppfølging, særlig av brukere med sammensatte utfordringer. For å sikre god oppfølging av disse brukerne kreves systemer for å etablere et samordnet og helhetlig tilbud til brukerne. Dette illustrerer at gjennomføringskompetansen i en kommunal organisasjon ikke alltid er en enkel sum av kompetansen til hver enkelt medarbeider i kommunen. Arbeidsdeling og spesialisering fordrer systemer for samarbeid og anerkjennelse av hverandres kompetanse for å gi helhetlige tilbud hvor hver enkelt brukers problemer og muligheter ses i sammenheng.

I studien av boligsosiale utfordringer i Ringsaker (Rambøll 2011b) blir det pekt på at ressurser er en begrensning for å få til individuelt tilpassede tjenester til brukere med varierte og sammensatte behov. Også i foranalysene for Halden (Rambøll 2011c) blir personer med rusproblemer og/eller psykiske helseproblemer framhevet som en målgruppe som har behov for et bedre tilbud.

Manglende kompetanse i arbeidet med brukeroppfølging, særlig av brukere med rusmisbruk og/eller psykiske problemer, blir påpekt også i flere kommunestudier gjennomført av NOVA (se eksempelvis Langsether & Sandlie 2010; Langsether & Gulbrandsen 2011a, 2011b; Nordvik 2012). Også i disse studiene er behov for samhandling et viktig moment.

Behov for å utvikle tjenestene til brukerne er et viktig punkt i kommunestudier utført av NIBR (se bl.a. Lied mfl. 2012; Renå mfl. 2012; Dyb mfl. 2011). På bakgrunn av kommunestudien i Nedre Eiker (Lied mfl. 2012) eksempelvis anbefaler NIBR at kommunen satser på å videreutvikle en god booppfølgingstjeneste som ett av de fem områdene de mener kommunen bør prioritere. Det pekes spesielt på at tilbudet til brukere med sammensatte problemer er mangelfullt, og at det er behov for bedre samordning av tilbudet til det de kaller «flertjenestebrukere», for å sikre god oppfølging (Lied mfl. 2012). I denne og øvrige studier fra NIBR pekes det på at det innen det praksisnære boligsosiale arbeidet både i miljøarbeid, booppfølging og boligframskaffelse er mye «taus kunnskap». Dette er kunnskap og kompetanse som er opparbeidet i praksis, men hvor det ikke finnes etablerte systemer eller utdanninger for å sikre overføring av kompetansen (Dyb mfl. 2011: 136–137). En årsak til at det

kan være en utfordring å ivareta kompetanse og bygge videre på erfaringer, er at det boligsosiale feltet er relativt nytt, det er mange prosjektbaserte stillinger blant dem som driver booppfølging, og tjenestene ute i kommunene er i liten grad knyttet til spesifikke utdanninger. På bakgrunn av foranalysen for boligsosialt utviklingsprogram i Groruddalen mener forskerne at det er behov for utvikling av det boligsosiale fagfeltet. De viser til at den boligsosiale utdanningen ikke har funnet en felles form, noe som gjenspeiles i at de boligsosiale utdanningene som har vært tilbudt ved ulike høyskoler, har vært veldig forskjellige. Forfatterne argumenterer for at fagfeltet har behov for en overordnet og systematisk samordning (Dyb mfl. 2011:137).

Et av målene med Husbankens kommunesatsing Boligsosiale utviklingsprogrammer er at man skal videreutvikle kunnskapen på det boligsosiale området. Evalueringene av de boligsosiale utviklingsprogrammene i Husbanken Region øst viser at det fortsatt er behov for kunnskapsutvikling (Bergem mfl. 2012; Yttredal mfl. 2013). De skriver blant annet:

Det ser heller ikke ut til at programmet i stor nok grad og tidlig nok, har bidratt med kunnskap knyttet til praktisk gjennomføring av boligsosialt arbeid, for eksempel knyttet til booppfølging og gjennomstrømming i bolig (Bergem mfl. 2012:15).

I sluttevalueringen skriver Møreforskning at en av de største utfordringene i det boligsosiale arbeidet er knyttet til oppfølging av personer med rusproblemer og/eller psykiske helseproblemer. Her har ikke den boligsosiale innsatsen bidratt til å løse problemene, og de foreslår en programsatsing framover for å definere utfordringene og finne nye løsninger (Yttredal mfl. 2013:16). I sluttdebatten hevder forfatterne at uavhengig av boligsosialt utviklingsprogram er det vanskelig for kommuner å prioritere gruppen. Dette knytter de blant annet til at brukerne er ressurskrevende, både i forbindelse med å skulle finne egnede boligløsninger og med å gi tilstrekkelig oppfølging. Samtidig påpeker de med henvisning til et pågående prosjekt at det er mulig å legge til rette for gode boforhold til denne gruppen. Forutsetningene er tilstrekkelig fagkompetanse (innen rus og psykisk helse) og individuelt tilpassede tjenester (Yttredal mfl. 2013:78).

Oppsummering

Det boligsosiale arbeidet er i utvikling. I denne gjennomgangen av kompetansebehovet innen boligsosialt arbeid har vi vist at det er behov for kompetanseheving på flere områder. Ett av områdene med særlig stort kompetansebehov er boligoppfølging. Det påpekes at eksisterende kompetanse innen miljøarbeid og hjemmestjeneste ikke er tilstrekkelig til å sikre oppfølging av brukere med sammensatte utfordringer. Det er spesielt oppfølging av brukere med rusproblemer og/eller psykiske lidelser som frem-

heves som et område med behov for mer kompetanse i praksisfeltet. Her er det særlige utfordringer med å gi et kvalitativt godt og samordnet tilbud til flertjenestebrukere med behov for helhetlig oppfølging og tjenester fra ulike deler av tjenesteapparatet. I flere kommunerapporter det er vist til i gjennomgangen, blir det påpekt at kompetansen knyttet til det boligsosiale arbeidet er fragmentert, at det er manglende samordning av innsatsen overfor brukerne, og at det i tillegg generelt er behov for større kompetanse i tjenestene.

Det boligsosiale arbeidsområdet er sammensatt og i liten grad avgrenset til en enkelt profesjon eller en tjenestes innsats. Tjenestene som ytes, er derfor sjelden direkte knyttet til spesifikke utdanninger. Dette gir utfordringer relatert til ivaretagelse av erfaringer fra praksisfeltet, videreføring av kompetanse til andre som arbeider innenfor området, og for utvikling av fagfeltet. Det er vist at det er satt inn mange tiltak fra statlig hold for kompetanseutvikling i kommunene, men det ser ut til å mangle en samordnet og overordnet strategi for å sikre faglig utvikling og kompetanseheving.

Et boligsosialt tiltak kan være en større eller mindre komponent eller virkemiddel i et område med et annet overordnet perspektiv, for eksempel en komponent i sosialt arbeid overfor vanskeligstilte, kommunal rusomsorg, psykisk helsearbeid eller arbeid med integrering av flyktninger. Dette illustrerer hvordan boligsosialt arbeid på ulikt vis og i ulik grad inngår i flere ulike fagområder i kommunene, og at nettopp dette «integreerte» særtrekket er karakteristisk for det boligsosiale arbeidet og gjør det vanskelig å avgrense. En implikasjon av dette kan være at det er behov for flere utdanninger som dekker ulike deler/temaer innenfor det boligsosiale området, men det kan også være at å ta det «integreerte» særtrekket på alvor innebærer at en bør ha en strategi for sterkere integrering av boligsosiale emner i de ulike velferdsutdanningene.

Vi kan oppsummere følgende avdekkede kompetansebehov som er relevante for denne evalueringen:

- kompetanse i booppfølging generelt
- kompetanse i oppfølging av brukere med rusproblemer og/eller psykiske helseproblemer
- kompetanse i helhetlig oppfølging av flertjenestebrukere
- kompetanse til å utvikle systemer for samordnede og helhetlige tilbud til brukerne i kommunen

3 Studietilbudet metodisk boligsosialt arbeid

Evalueringen skal undersøke om videreutdanningen metodisk boligsosialt arbeid er et videreutdanningstilbud som gir deltakerne relevant kompetanse for å møte lokale boligsosiale utfordringer i kommunene. Evalueringen bygger derfor på en gjennomgang av selve studietilbudet. I konkurransegrunnlaget ber oppdragsgiver spesifikt om en vurdering av om det boligsosiale tjenestetilbudet er ivare tatt i utdanningen, i pensum, i studieplanen, i forelesninger og i veiledninger. Samsvaret mellom innholdet i studiet og deltakernes/tjenestenes behov for kompetanse skal også evalueres. Som del av evalueringen av innholdet i studiet ønskes det også vurdert hvordan ulike deler av studiet har fungert, hvorvidt studentene vurderer at studiet har gitt mulighet for egen refleksjon over læring og arbeidssituasjon, samt hvorvidt deltakelse har gitt deltakerne opplevelse av bedre mestring i arbeidshverdagen. Som et utgangspunkt for videre vurdering av disse spørsmålene gir vi i dette kapitlet en presentasjon av bakgrunnen for studietilbudet metodisk boligsosialt arbeid, den spesifikke metodiske tilnærmingen som videreutdanningen bygger på, innretningen av studiet og til sist pensum på studiet. I gjennomgangen av pensum har vi vurdert innholdet i lys av kompetansebehov i det boligsosiale feltet, men også i hvilken grad boligsosiale temaer er tilstrekkelig dekket. Den helhetlige vurderingen av hvordan ulike deler av studiet har fungert, og hvorvidt og hvordan det eventuelt har bidratt til refleksjon og faglig utvikling lokalt, er ikke tema for denne delrapporten.

Bakgrunn for studiet

Bakgrunnen for opprettelsen av videreutdanningen metodisk boligsosialt arbeid er et tidlige prosjekt i Telemark kalt Metodisk boligsosialt arbeid i Telemark (her gjerne omtalt som telemarksprosjektet). Dette var et samarbeid mellom Diakonhjemmet Høgskole ved førsteamanuensis Rita E. Eriksen og Fylkesmannen i Telemark, som administrerte prosjektet. Prosjektet fikk finansiell støtte fra Arbeids- og velferdsdirektoratet. I prosjektet deltok fire telemarkskommuner med totalt 20 ansatte som

jobbet innen boveiledning, rusomsorg og psykisk helse. Dette var et opplærings- og utviklingsprosjekt i anvendelse av oppgaveorientert mestringstilnærming (OOMT) innen boligsosialt arbeid. Deltakerne laget egne lokale praksisprosjekter hvor de prøvde ut tilnærmingen (teori) i praksis, deltok på samlinger og i gruppeveiledning. En beskrivelse og evaluering av prosjektet er presentert i rapporten *Sosialt arbeid med personer som trenger booppfølging. En beskrivelse og evaluering av systematisk boligsosialt arbeid i fire kommuner i Telemark* (Eriksen 2011a).

Opplæringsprogrammet som ble utviklet og prøvd ut i Telemark, danner grunnlaget for det pågående videreutdanningstilbudet ved Diakonhjemmet Høgskole. Etter å ha gjennomført opplæringstilbudet i Telemark var det ønske fra aktører hos Fylkesmannen i Telemark og Diakonhjemmet Høgskole om å fortsette opplæringstilbudet. Arbeids- og velferdsdirektoratet ønsket da at dersom de skulle fortsette å støtte et slikt opplegg, måtte det utvikles til et videreutdanningstilbud som gir uttelling i studiepoeng for deltakerne, dette som ledd i en kompetanseheving innen boligsosialt arbeid. Det ble derfor bestemt å gå videre med utvikling av et høgskoletilbud som et pilotprosjekt. Dette studiet skulle så være gjenstand for en ekstern evaluering for å vurdere hvorvidt det gir relevant kompetanse for kommunene, om det bidrar til et mer brukerrettet tilbud i kommunene, og hvorvidt det er interesse for et slikt studietilbud ved andre høgskoler.

Interesse for studiet i fylkene

Arbeids- og velferdsdirektoratet sendte i juni 2011⁶ ut en e-post med forespørsel til alle fylkesmannsembetene (rådgiverne på det boligsosiale området) om interesse for et videreutdanningstilbud i metodisk boligsosialt arbeid. I forespørselen ble embetene bedt om ta stilling til hvorvidt de ønsket at en videreutdanning i metodisk boligsosialt arbeid skal kunne tilbys kommuner i deres fylke, hvorvidt de ønsket at undervisningstilbudet skulle legges til lokaliteter i deres fylke, og hvorvidt de ønsket å samarbeide med Diakonhjemmet Høgskole om tilrettelegging og gjennomføring av et slikt videreutdanningstilbud.

E-posten var en oppfølging av et informasjonsmøte om videreutdanningstilbudet arrangert av Arbeids- og velferdsdirektoratet 14. juni 2011. Til dette møtet var alle fylkesmannsembetene invitert. Her var representanter fra pilotprosjektet i Telemark, fra Fylkesmannen i Hedmark, Oppland, Aust-Agder og Hordaland samt Husbanken, Diakonhjemmet Høgskole og Arbeids- og velferdsdirektoratet. I e-posten gjengir direktoratet blant annet følgende konklusjoner fra møtet: at deltakerne i prosjektet i Telemark hadde hatt stort faglig utbytte av det kompetansehevende tiltaket, at det

⁶ mail fra K.W. Eidsmo 30.6.2011.

planlagte tilbudet skiller seg fra øvrige tilbud på det boligsosiale feltet fordi det fokuserer på metodisk oppfølgingsarbeid i bolig, og at det generelt er stort behov for et slikt opplærings-/videreutdanningstilbud. Det ble også lagt til grunn at videreutdanningen bør gjennomføres i ett fylke, eventuelt med deltakere fra nabofylker, for at deltakerne og kommunene skal få best mulig utbytte, blant annet av veiledningsgrupper. Derfor ble det også konkludert med at videreutdanningen bør gjennomføres i samhandling mellom høgsolen og Fylkesmannen – blant annet for at Fylkesmannen kjenner kommunene godt og kan bistå med å finne fram til veiledere (ref. e-post fra Eidsmo til kontaktpersoner ved fylkesmannsembetene 30.6.11).

Det var åtte fylkesmannsembeter som meldte tilbake at de kunne være interessert i tilbudet, de fleste av dem ønsket et eget tilbud i sitt fylke. Andre meldte at det var et interessant tilbud, men at de ikke hadde kapasitet til følge opp dette nå. På bakgrunn av tilbakemeldingene fra fylkesmannsembetene ble det bestemt at et utdanningstilbud som et pilotprosjekt skulle legges til Rogaland. Begrunnelsen for dette var at Fylkesmannen i Rogaland hadde gjort en omfattende kartlegging av interessen for et eventuelt studium i kommunene i fylket og meldte at flere kommuner var interessert i å delta og å ha tjenesteutøvere i videreutdanningen. Fylkesmannen i Rogaland foreslo at studiet kunne legges til Diakonhjemmet Høgskoles lokaler i Sandnes. I intervjuer med Fylkesmannen i Rogaland ble det sagt at de på bakgrunn av tilsyn og tett jobbing med kommunene visste at det er behov for mer kompetanse innen oppfølgingstjenester, om hvordan man bør jobbe med brukere, og om hvordan brukere kan medvirke i prosessen.

Oppgaveorientert mestringstilnærming (OOMT)

Den metodiske tilnærmingen oppgaveorientert mestringstilnærming (OOMT) er utgangspunktet både for prosjektet i Telemark og videreutdanningstilbudet ved Diakonhjemmet høgskole. Dette er en tilnærming for systematisk og målrettet arbeid med oppfølging av brukere. I tilnærmingen vektlegges det at bruker og tjenesteutøver inngår et samarbeid i en avgrenset tidsperiode om definerte oppgaver eller for å nå definerte mål. Metodikken er basert på korttidstilnærmingen oppgaveorientert tilnærming (OOT), men er videreutviklet av førsteamanuensis dr. polit. Rita E. Eriksen ved Diakonhjemmet Høgskole ved en større vektlegging av mestringsperspektiver i alle fasene av OOT. Videreutviklingen er i stor grad basert på Eriksens arbeid i doktoravhandlingen *Hverdagen som langtidssosialklient: mestring i et (bruker)medvirkningsperspektiv* (Eriksen 2007). Eriksen har lagt en mestringsmodell til tilnærmingen (se f.eks. Eriksen 2011, *The coping model: what it is and what might be its implications for social work practice? European Journal of Social Work*).

I redegjørelsen for prosjektet i Telemark beskrives OOMT på følgende måte:

«OOMT er en strukturert, målrettet korttidstilnærming. Sentrale bærebjelker var mestring, brukermedvirkning og korttidsperspektiv» (Eriksen 2011:5).

I rapporten fra telemarkprosjektet beskriver Eriksen hvordan metoden oppgaveorientert mestringstilnærming (OOMT) bygger på oppgaveorientert tilnærming (OOT), en korttidstilnærming som er anvendt på en rekke områder innenfor arbeid med brukere i helse- og sosialsektoren og i en rekke land (referanse i Eriksen 2011:18 til Eriksen 1994, 1998, 2001, 2003; Nordstrand 1993, 1995; Nettet 2001; Epstein mfl. 2002; Marsh mfl. 2005; Trotter 2006; Rooney 2009; Fortune mfl. 2010). Innsatsen (samarbeidet med brukeren) skal foregå i en avgrenset tidsperiode. Tilnærmingen er strukturert i fem ulike faser: 1) forberedelsen, 2) kartlegging av utfordringer og ressurser, 3) samarbeidsavtalen, 4) oppgaver: planlegging, utføring og evaluering og 5) sluttevaluering og avslutning (se Eriksen & Nordstrand 1995 for innføring i de ulike fasene). Den teoretiske tilnærmingen er eklektisk⁷, men Eriksen og Nordstrand (1995) beskriver i sin innføringsbok i oppgaveorientert tilnærming at relevante teorier er sosial læringsteori, kommunikasjonsteori, egopsykologi, kognitiv teori og systemteori (Eriksen & Nordstrand 1995:20). I OOMT er tilnærmingen som sagt utvidet ved å vektlegge et mestringsperspektiv i alle de fem fasene. Vektleggingen av mestring og mestringsteoriene som er anvendt, bygger på Eriksens doktoravhandling (Eriksen 2007). Med utgangspunkt i blant annet Antonovsky samt Lazarus og Folkmanns mestringsteorier har Eriksen utviklet en egen mestringsmodell (Eriksen 2011:18–32). Eriksen beskriver mestringsmodellen på følgende måte:

Jeg utviklet en mestringsmodell ved å pendle mellom analyse av empiri og søke etter teori. [...] Modellens indre sirkel er konstruert av fem mestringsevner⁸. Evnene tar utgangspunkt i tenkning, følelser, handlinger og læring, som mennesket tar i bruk for å mestre utfordringer i sine bo- og livssituasjoner. Ressurser og belastninger i omgivelsene influerer på deres mestring, og omgivelsene influeres av individets mestring. Medvirkende mennesker kan oppleve at deres personlige ressurser eller ressurser i omgivelsene styrkes og/eller svekkes over tid» (Eriksen 2011a:19–20).

Denne mestringsmodellen er anvendt som perspektiv i oppgaveorientert mestrings-tilnærming (OOMT). Modellens teoretiske begreper ble operasjonalisert i kommunikasjon med brukeren avhengig av situasjonen brukeren var i, eller faser i OOMT. Et eksempel som er vist, er at tjenesteutøver kan uttrykke seg på følgende måte:

⁷ Eklektisk er det samme som «utvelgende». I denne sammenhengen kan det forstås som at en kan velge å inkludere eller anvende andre tilnærminger og teorier ut fra om det vurderes som egnet i situasjonen.

⁸ Kan, tror, vil, gjør, lærer. Presisering av mestringsevner hentet fra Eriksen 2011a:19.

«Hva tror du må til for at du kan takle denne situasjonen» (tro)? (selvforståelse og mestringstillit).

«Hvor viktig er det for deg å mestre denne situasjonen» (vil)? (mestringsvilje og motivasjon)

Hvilke erfaringer har du med å mestre slike situasjoner fra tidligere» (lærer)? (erfaringslæring) (Eriksen 2011a:23).

I tillegg til mestring er brukermedvirkning en viktig del av oppgaveorientert mestringstilnærming. Brukeren skal være aktiv i samarbeidet med tjenesteutøveren, og det beskrives at samarbeidet mellom brukeren og tjenesteutøveren skal baseres på et gjensidig forpliktende partnerskap. I rapporten fra prosjektet i Telemark beskrives det at brukermedvirkning er et ideal for tjenesteyternes samarbeid med brukeren, men også at dette kan være krevende og i perioder føre til at det ikke er noe samarbeid.

I samarbeidet med OOMT var intensjonen at brukernes bokompetanse skulle økes ved at erfaringsbaserte kunnskaper ble tatt i bruk. I perioder kunne brukere imidlertid være særlig utsatte på grunn av utfordrende bo- og livssituasjoner. I slike situasjoner kunne brukerne ha behov for å slippe å bli stilt krav til og heller få omsorg, inntil de hadde fått det bedre. De hadde begrenset med energi til å engasjere seg aktivt i OOMT. Brukermedvirkning er å ta brukerne på alvor og innebærer også å selv bestemme om man ønsker å delta eller ikke» (Eriksen 2011a:24).

Brukermedvirkning slik det er forstått i prosjektet i Telemark, har vært praktisert av deltakerne på ulike nivåer. I rapporten beskrives det slik:

Brukermedvirkning i samarbeidet med OOMT ble praktisert på ulike nivåer: Individ-, gruppe- eller nabolagsnivå. Individnivå gjaldt samarbeidet mellom en bruker og en tjenesteyter. På gruppenivået var samarbeidet mellom to til flere brukere og en tjenesteyter som for eksempel med selvhjelpsgrupper eller aktivitetsgrupper. Nabolagsnivået gjaldt intervensjoner mellom beboere og brukere i et nabolag og en tjenesteyter for eksempel når naboer reagerte på for mye uro i beboernes boliger (Eriksen 2011a:24).

Oppgaveorientert mestringstilnærming (OOMT) er en viktig del av videreutdanningstilbudet metodisk boligsosialt arbeid, men samtidig er den metodiske tilnærmingen satt inn i en videre sammenheng for å kunne bli godkjent som et videreutdanningstilbud på høgskolenivå.

Fagansvarlig for studiet metodisk boligsosialt arbeid, Rita E. Eriksen, har hatt hovedansvaret for utarbeidelsen av studieplan og pensum for videreutdanningen, som ligger under Institutt for sosialt arbeid og familierapi ved Diakonhjemmet Høgskole. Arbeids- og velferdsdirektoratet har kommet med innspill til studieplan og pensum. Studieopplegget er behandlet og godkjent av studieutvalget ved Diakonhjemmet

Høgskole, og videreutdanningsprogrammet ble godkjent av rektor ved Diakonhjemmet Høgskole i august 2011.

Ansvarsfordeling

Studietilbudet gjennomføres basert på en avtale om samarbeid mellom Diakonhjemmet Høgskole, Fylkesmannen i Rogaland og Arbeids- og velferdsdirektoratet. I grove trekk går avtalen ut på at Diakonhjemmet Høgskole har ansvaret for det faglige opplegget, Fylkesmannen i Rogaland har ansvaret for kontakten med kommunene samt en del administrasjon, mens Arbeids- og velferdsdirektoratet har ansvar for finansieringen. I løpet av studieperioden er det Diakonhjemmet Høgskole som har det faglige ansvaret og gjennomfører studiet, men Fylkesmannen deltar i studieplanleggingsutvalget for studiet og er til stede på alle samlinger. Fylkesmannen har kontakten med kommunene og studentene for å bidra til at forankringen i kommunene fungerer, og at studentene for eksempel får fristilt tid til studiet.

Innholdet i studiet

Høgskoletilbudet metodisk boligsosialt arbeid er beskrevet i et informasjonsbrev som gikk ut til alle kommuner i Rogaland fra Fylkesmannen i Rogaland og Diakonhjemmet Høgskole 11.1.2012. Som vedlegg til brevet lå også studieplanen for videreutdanningstilbudet. På bakgrunn av dette informasjonsbrevet samt informasjonen om studiet som finnes på nettsiden til Diakonhjemmet Høgskole⁹ gir vi her en kort beskrivelse av innholdet i studiet.

Videreutdanningen gir 30 studiepoeng, og disse er fordelt over to år. I løpet av de to årene følger studentene et kurs som tilsvarende ett semesters fulltidsstudium. Studiet kan inngå som et valgfritt emne i et masterstudium. At videreutdanningen er plassert på masternivå, er i tråd med utviklingen innenfor velferdsutdanningene etter signaler fra Meld. St. 13 (2011-2012) *Utdanning for velferd. Samspill i praksis*.

Formålet med videreutdanningstilbudet er å styrke og videreutvikle boligsosiale tilnæringer overfor brukergrupper som trenger særskilt oppfølging. Det presiseres nærmere at studiet er rettet mot å forbedre boligsosiale tjenester overfor brukere med rusproblemer, psykiske lidelser og/eller som strever med å mestre hverdagen. Mål-

⁹ <http://www.diakonhjemmet.no/DHS/Studiehaandbok/Direkte-publisering/Studiekatalog/Informasjon/Methodisk-boligsosialt-arbeid>

gruppen for studiet er primært kommunalt ansatte innen tjenester som boveiledning, rusomsorg og psykisk helse. I beskrivelsen på nettet fra høgskolen presiseres det at «Målet for studiet er å videreutdanne boveiledere, miljøarbeidere i botiltak og andre ansatte innen helse- og sosialsektoren».

I invitasjonsbrevet defineres det at boligsosialt arbeids praksis består av bistand til individer og familier i boligen, bistand til miljøskapende arbeid og organisering av selvhjelpsgrupper innenfor et nabolag. Denne forståelsen av boligsosialt arbeid er skrevet med referanse til Thyness 2004, og det avsluttes med å presisere at arbeid med å forbedre kvalitet på hjelpeapparatets tjenester inngår i denne forståelsen av boligsosialt arbeid. Boligsosialt arbeid er dermed definert som praktisk arbeid med brukere i bolig og avgrenset fra øvrig overordnet boligsosial innsats i kommunen som blant annet inkluderer boligplanlegging og boligframskaffelse.

En viktig hensikt med videreutdanningstilbudet er at det også skal bidra til fagutvikling lokalt. Fylkesmannen og Diakonhjemmet Høgskole oppfordret kommunene til at flere ansatte ved de ulike tjenestestedene burde ta videreutdanningen sammen for å styrke muligheten for fagutvikling og forankring lokalt. Studiet er praksisnært og har som målsetting å bidra til utvikling av tjenestene lokalt. Studenter som søkte, skulle ha støtte av administrativ og faglig leder lokalt. Om lokal forankring står det:

Studiet foregår som et utviklingsarbeid og ledelse ivaretas av oppfølgingsansvarlig på det enkelte arbeidssted.

Videre om studentene:

Studentene er ansatte som er motiverte til å ta faglige utfordringer og som har lyst til å lære og å utvikle noe nytt innen metodisk boligsosialt arbeid. Deres primære oppgave vil være å styrke læringsprosesser ved å prøve ut nyervervet teori i praksis og å utvikle OOMT sammen med brukere og kollegaer (i brevet Tilbud om videreutdanning i metodisk boligsosialt arbeid i Rogaland 2011:7).

Studiet tar utgangspunkt i generelle kunnskaper innen sosialt arbeid. Studiet er rettet mot helse- og sosialarbeidere med treårig helse- og sosialfaglig utdanning/bachelorgrad. Det åpnes for at personer med andre grunnutdanninger kan søke. De som søker, må være ansatt i minimum 50 prosent stilling og ha minimum ett års praksis etter endt grunnutdanning. Det kan søkes opptak på bakgrunn av realkompetansevurdering, og søkere som eventuelt ikke får godkjent dette, kan følge kurset og få kursbevis, men ikke studiepoeng.

Studiet har tre komponenter:

- a. brukernes mestningsressurser
- b. boligsosiale korttidsintervensjoner
- c. reell brukermedvirkning

Under mål og forventet læringsutbytte står det:

«Målet for studiet er å videreutdanne boveiledere, miljøarbeidere i botiltak og andre ansatte innen sosial- og helsesektoren. Studentene skal dyktiggjøres til å møte boligsosiale utfordringer på individ-, gruppe- og (lokal)samfunnsnivå. Studiet skal gi studentene økt kompetanse til å forstå, kartlegge, analysere, intervensere og evaluere ulike situasjoner innen boligsosialt arbeid. De vil lære å arbeide systematisk ved hjelp av oppgaveorientert mestringstilnærming (OOMT). Tilnærmingen vil utvikle evner til kreative løsninger og kritiske refleksjoner. Gjennom mestringsfremmende booppfølging skal studentene få kunnskaper om og ferdigheter i hvordan brukere kan styrke sin bokompetanse og bedre sine livssituasjoner individuelt og sammen med personer i sine nettverk. Studentene skal få innsikt og ferdigheter i brukermedvirkning på flere nivåer» (Tilbud om videreutdanning i boligsosialt arbeid i Rogaland 2011:4).

Studieopplegget

Studietilbudet er organisert slik at studentene deltar på samlinger, og mellom samlingene er de med i veiledningsgrupper. Meningen er at studentene skal praktisere teorier de lærer på studiet, i arbeidet med brukerne. Studietilbudets opplegg er som følger:

- to samlinger à tre dager hvert semester. Til sammen åtte samlinger (totalt 24 dager). Studiesamlingene utgjør 140 timer fordelt på 70 timer hvert studieår.
- 100 timer gruppeveiledning fordelt på cirka 25 timer i hvert semester
- 28 «grønne dager» fordelt på 14 dager per studieår. Dette er dager hvor studentene er fristilt fra ordinære arbeidsoppgaver på arbeidsplassen. Grønne dager skal studenten benytte til samtaler med brukere som de arbeider med ut fra tilnærminger fra metodisk boligsosialt arbeid. Dagene skal også benyttes til gruppeveiledning, selvstudium samt drøfting av problemstillinger som oppstår i arbeidet lokalt.

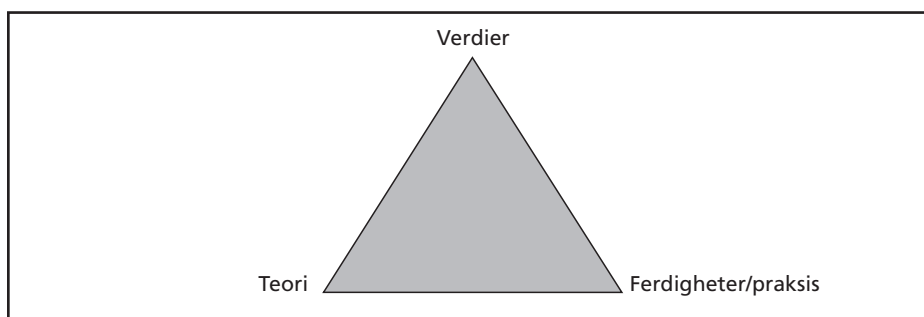
I studieplanen står det at studentene skal levere et skriftlig arbeidskrav¹⁰ på slutten av hvert studieår og ett mindre refleksjonsnotat til hver fagsamling. Dette er senere endret til at studentene leverer ett arbeidskrav til hver fagsamling. I tillegg kreves det at studentene deltar på fagsamlinger og i veiledningsgrupper, og at de fremlegger caser i veiledningsgruppene. Levering av arbeidskrav, godkjent veiledning og tilstedeværelse i fagsamling er obligatorisk for å få godkjent studiet.

¹⁰ Arbeidskrav betyr at studentene får et tema for noe de skal jobbe med og levere et skriftlig notat/oppgave om, og hvor dette inngår som en obligatorisk del av det pedagogiske opplegget.

Praksisnær og lokal forankring

I presentasjonen av studiet fra Diakonhjemmet Høgskole og Fylkesmannen (tilbud til kommunene datert 20.11.12) presenteres samlingene som å bestå av forelesninger, dialoger og refleksjoner i plenum, kausgjennomgåelse, rollespill og andre øvelser. Temaene hentes primært fra studentens erfaringsbakgrunn, opplyses det om. Den tverrfaglige sammensetningen av studentene antas å bidra til kritiske sammenligninger av hensiktsmessigheten i ulike boligsosiale tilnærminger overfor brukerne. I gruppeveiledningene legges det opp til at studentene legger fram problemstillinger og kasus fra egen praksis. I presentasjonen av studiet står det: «Målet med veiledningen er å skape mest mulig nærhet mellom studentenes praksis og kunnskapen som presenteres på studiesamlingene» (Tilbud om videreutdanning i metodisk boligsosialt arbeid i Rogaland 2011:6). Det presiseres videre at «Alle studenter skal minimum ha praktisert korttidsintervensjoner med fire brukere det første året og ha hatt minimum en brukergruppe det andre året» (samme kilde).

Fagansvarlig forklarer grunnlaget for studiet med at det er basert på tre komponenter som henger sammen: teori, verdier og ferdigheter/praksis. Dette illustreres ved en trekant:

Undervisningen, veiledningen og arbeidskravene dreier seg om nettopp å utøve praksis, anvende, reflektere og analysere praksis i lys av teori og verdier i sosialt arbeid.

Fagsamlingene

Fagsamlingene har i all hovedsak hatt fagansvarlig Rita E. Eriksen som underviser/foreleser. I tillegg har det vært hentet inn noen andre forelesere fra Diakonhjemmet Høgskole og eksterne forelesere fra ulike steder. Under viser vi en oversikt over temaer for de ulike samlingene som har vært, og som er planlagt, samt en oversikt over forelesere som er tilknyttet.

Første studieår:

1. samling
  - Lokal prosjektorganisering (på egen arbeidsplass). (1 dag).
  - Innføring i OOMT på individnivå. OOMTs fem faser. Foreleser alle dager: fagansvarlig Rita E. Eriksen.
2. samling
  - Et sosiologisk/samfunnsperspektiv på boligsosialt arbeid ved stipendiat Diakonhjemmet Høgskole / sosiolog Elisabeth Brodtkorb (1 dag).
  - Motivasjon og mestring på individnivå knyttet til OOMT, fagansvarlig Rita E. Eriksen (2 dager).
3. samling
  - Et juridisk perspektiv på boligsosialt arbeid ved prof. dr. juris. Alice Kjellevold, UiS (1 dag).
  - Brukermedvirkning på individuelt nivå knyttet til OOMTs faser, fagansvarlig Rita E. Eriksen (2 dager).
4. samling
  - Teorier om sosiale nettverk og indirekte nettverksintervensjoner knyttet til OOMT, fagansvarlig Rita E. Eriksen (2 dager).
  - Eksempler på lokal prosjektorganisering på eget arbeidssted og anvendelse av OOMT individnivå ved sosionom Richard Vaaben Jensen, Seljord kommune (1 dag). Deltok i prosjektet i Telemark – jf. Eriksen 2011, DH-rapport 8/2011.

Andre studieår:

5. samling
  - Lokal prosjektorganisering på egen arbeidsplass (0,5 dag), deretter Introduksjon OOMT gruppenivå (1,5 dag), fagansvarlig er Rita E. Eriksen (for begge dagene).
  - Eksempel på lokal prosjektorganisering på eget arbeidssted og anvendelse av OOMT på gruppenivå og nabolagsnivå ved vernepleier Nina Krisviken, Porsgrunn kommune (1 dag). Foreleser deltok i prosjektet i Telemark– jf. Eriksen 2011, DH-rapport 8/2011.
6. samling
  - Utdypning av sosiologisk /samfunnsperspektiv på boligsosialt arbeid ved stipendiat Diakonhjemmet Høgskole / sosiolog Elisabeth Brodtkorb (1 dag)
  - Systematisk endringsarbeid primært innrettet mot nabolag og prosjektsamarbeid med beboere, brukerorganisasjoner, frivillige og brukergrupper ved Kathrine M Woll, Husbanken Region øst (1 dag)
  - Samme tema som over – fagansvarlig Rita E. Eriksen (1 dag).
7. samling
  - Kollektiv brukermedvirkning ved professor Tor Slettebø Diakonhjemmet Høgskole (1 dag).
  - Boligsosialt arbeid og reell kollektiv brukermedvirkning, ved Rumisbrukernes Interesseorganisasjon (RIO) (1 dag)
  - Samme tema ved Mental Helse (halv dag)
  - Halv dag ved fagansvarlig Rita E. Eriksen.
8. samling
  - Samling: ROP-lidelser og sammensatte utfordringer forstått i et helhetlig perspektiv (1 dag), foreleser uavklart.
  - Oppsummering og sentrale faktorer i utdanningen ved fagansvarlig Rita E. Eriksen (2 dager)

Det pedagogiske opplegget for samlingene bygger videre på erfaringene fra prosjektet i Telemark (Diakonhjemmet Høgskole, DH-rapport 8/11). Studentene kan ta opp faglige temaer som de er opptatt av / undrer seg over. Hensikten er å bringe praksis og brukerarbeid inn i fagsamlingene. Studentene kan gjerne presentere noe sammen med sine brukere. En til to studenter får for eksempel i oppgave å presentere noe til neste samling. Øvrige studenter følger opp. Samme metode anvendes i veiledningsgruppene.

Veiledningsgruppe

Det er opprettet seks veiledningsgrupper rundt i fylket. Der det er nok studenter fra en kommune, er de i en felles veiledningsgruppe (3–5 studenter), mens de øvrige gruppene har studenter fra flere kommuner. Veiledningsgruppene ledes av en erfaren person med sosialfaglig bakgrunn og veilederkompetanse. Ut fra intervjuene vet vi at veilederne har litt ulik praksiserfaring innenfor det sosialfaglige området, og at de har yrkeserfaring både innen rusomsorg, familierapi og psykisk helse. Fylkesmannen i Rogaland har bistått med å finne veiledere. Veilederne har kontrakt med Arbeids- og velferdsdirektoratet, som også lønner dem. Veilederne var til stede deler av den første samlingen på studiet, men veileder ellers med utgangspunkt i studieplanen og kontakt med fagansvarlig.

Finansiering

Studiet er i hovedsak finansiert av Arbeids- og velferdsdirektoratet. De kan også dekke dokumenterte utgifter til vikar i forbindelse med uttak av grønne dager. Kommunen dekker utgifter til studentenes lønn og reiser til og fra samlinger, bøker og studieavgiften som er 2500 kroner per semester.

Pensum

Vi har gjennomgått hva som er pensum i videreutdanningen, og vurdert innholdet i lys av kompetansebehov i det boligsosiale feltet. Vi har tidligere gjennomgått kunnskap om kompetansebehov på det boligsosiale feltet og vist at det blant annet er behov for økt kompetanse i oppfølging av brukere og særlig av brukere med sammensatte behov og brukere med rusproblematikk og/eller psykiske lidelser. Vi har også sett på i hvor stor boligsosiale emner er dekket i pensum. I tillegg har vi vurdert pensum i lys av at studiet presenteres som å bygge videre på generelle kunnskaper innen sosialfaglig arbeid og på at videreutdanningen skal kunne inngå som del av en mastergrad.

Vi vil presisere at dette er en delrapport i evalueringen, og der er ingen endelige vurderinger eller konklusjoner som presenteres. Studietilbudet må selvstøtt vurderes på egne premisser og ut fra de spesifikke målsettingene for studiet. I presentasjon av studiet presiseres er det et eget punkt om mål og forventet læringsutbytte (Tilbud om videreutdanning i «Metodisk boligsosialt arbeid i Rogaland, 11.1.2012, punkt 3). Her står det blant annet at

«studentene skal dyktiggjøres til å møte boligsosiale utfordringer på individ-, gruppe- og (lokal)samfunnsnivå. Studiet skal gi studentene økt kompetanse til å forstå, kartlegge, analysere, planlegge, intervensere og evaluere ulike situasjoner innen boligsosialt arbeid. De vil lære å arbeide systematisk ved hjelp av oppgaveorientert mestringstilnærming (OOMT). Tilnærmingene vil utvikle evner til kreative løsninger og kritiske refleksjoner. Gjennom mestringfremmende booppfølging skal studentene få kunnskaper om og ferdigheter i hvordan brukere kan styrke sin bokompetanse og bedre sine livssituasjoner individuelt og sammen med personer i sine nettverk. Studentene skal få innsikt og ferdigheter i brukermedvirkning på flere nivåer» (ibid.:4).

Denne beskrivelsen er viktig ved vurdering av pensum og studiet for øvrig.

Det obligatoriske pensumet for studiet er 1700 sider, fordelt på cirka 850 sider per år. Pensum er delt inn i to emner: Pensumemne 1 er «Mestringsorienterte, boligsosiale korttidsintervensjoner på individnivået» (høsten 2012 og våren 2013), og pensumemne 2 er «Mestringsorienterte, boligsosiale korttidstilnærminger på gruppenivået» (høsten 2013 og våren 2014).

Pensum i de to delene er i hovedsak konsentrert om sosialfaglig arbeid med brukere. Oppgaveorientert tilnærming er dekket i flere pensumbøker, blant annet i *Innføring i oppgaveorientert tilnærming (OOT)* (Eriksen & Nordstrand 1995), i *Oppgaveorientert tilnærming – anvendbar kunnskap ved norske sosialkontor* (Eriksen, i Zahl 2003) og i Lo (2005) «Task-centered group work. Reflections on practice», fra *International social work*, 48(4). Mye av studiet er konsentrert om den spesifikke metodikken oppgaveorientert mestringstilnærming (OOMT). For dette er det laget egne arbeidshefter av fagansvarlig, og også skjemaer og modeller som skal brukes. Her er de ulike fasene i OOMT beskrevet, og skjemaer som skal anvendes i kontakten med brukerne, samlet. Dette er delt ut til studentene, og mye av undervisningen og arbeidet med brukerne mellom samlingene er knyttet til dette arbeidsheftet. Heftet er ikke en del av pensum. Den eneste skriftlige rapporteringen fra bruk av den spesifikke tilnærmingen OOMT og eneste beskrivelse av tilnærmingen er rapporten fra prosjektet i Telemark *Sosialt arbeid med personer som trenger booppfølging* (Eriksen 2011a). Dette er ikke obligatorisk pensum. Det medfører at det obligatoriske pensumet ikke inneholder noen egen presentasjon av den spesifikke tilnærmingen som studiet bygger på. Samtidig gir læreboken *Innføring i oppgaveorientert tilnærming (OOT)* (Eriksen & Nordstrand 1995) en

innføring i bakgrunnen for tilnærmingen og de ulike fasene i denne tilnærmingen på en grundigere måte enn det som ligger i rapporteringen fra prosjektet i Telemark. På pensum står også utvalgte kapitler fra fagansvarlig Eriksens doktoravhandling *Hverdagen som langtids sosialklient: mestring i et (bruker)medvirkningsperspektiv* (Eriksen 2007). Denne dekker perspektiver på mestring og korttidstilnæringer og er grunnlaget for videreutviklingen av oppgaveorientert mesteringstilnærming som studiet bygger på. For øvrig er det pensum om motiverende intervju (Barth & Näsholm 2007), sosialt nettverk (Fyrand 2005), mestring (Eriksen 2007), empowerment (Askheim & Starring 2007), brukarmedvirkning (Ekeland & Heggen 2007; Slettebø 2013), gruppet metode (Heap 2005) og kommunikasjons- og relasjonsteori (Røkenes & Hanssen 2012).

Det er ikke noe av denne pensumlitteraturen som går direkte inn på boligsosiale temaer, eller som er spesifikt hentet fra arbeid med oppfølging av brukere i eget hjem, i ulike botilbud eller som er bostedsløse. Det er tre bøker på pensum som knytter studiet til det boligsosiale feltet. Disse er Dyb, Solheim og Ytrehus (2004) *Sosialt perspektiv på bolig*. Brodtkorb og Rugkåsa (red. 2007) *Under tak – mellom vegger. Perspektiver på boligens betydning i velferdsstaten* samt Ulfrstad (2011) *Velferd og bolig, Om boligsosialt (sam)arbeid*. Dyb mfl. (2004) tar opp ulike perspektiver på bolig samt ulike gruppers boligbehov og diskuterer begrepet boligsosialt arbeid. Ulfrstad (2011) var ikke med i pensum fra starten, men ble etter hvert tatt inn som erstatning for Thyness' bok fra 2004, *Boligsosialt arbeid*. Thyness bok er ikke på obligatorisk pensum lenger, men en del av det anbefalte pensumet. Ulfrstads bok gir innsikt i framveksten av det boligsosiale feltet og utviklingen de siste årene. Boken gir et mer overordnet bilde av og ulike perspektiver på bolig og velferd i dag og på boligsosialt arbeid som del av velferdspolitikken. På denne måten gir boken et viktig rammeverk for hovedperspektivet i studiet metodisk boligsosialt arbeid, som er den direkte brukeroppfølgingen. Denne konteksten er også inne i boken *Under tak – mellom vegger. Perspektiver på boligens betydning i velferdsstaten*, redigert av Brodtkorb og Rugkåsa (2007). Det er særlig tre kapitler i denne boken som har direkte relevans for studiet i metodisk boligsosialt arbeid, nemlig kapittel 4 «Boligpolitikken og velferdsstaten» av Ulfrstad, kapittel 5 «Bolig for personer med psykiske lidelser og rusproblematikk» av Hansen og Øverås og kapittel 6 «Å ha et beboerperspektiv på hjemmebesøk» av Woll. De øvrige kapitlene har mindre relevans for det boligsosiale arbeidet i kommunene.

Disse tre bøkene gir et bakteppe for å forstå at dette spesifikke utdanningstilbudet er spisset inn mot en del av et mye større område som kalles boligsosialt arbeid. Det gir mulighet for refleksjon hos studentene om deres rolle som del av en større boligsosial innsats i kommunen. Uansett hvor man jobber i det boligsosiale praksisfeltet, er kunnskap om og forståelse for det arbeidet som gjøres av andre (f.eks. andre etater, tjenestesteder eller profesjoner), viktig for å kunne bidra til gode tjenester for målgruppene.

Utdanningstilbudet er innrettet mot en del av det boligsosiale arbeidet, nemlig oppfølging av brukere som bor i egen bolig eller i ulike botiltak. Som tidligere beskrevet

har studiet tre komponenter: brukernes mestringsressurser, boligsosiale korttidsintervensjoner og reell brukermedvirkning. I tilnærmingen OOMT (se egen presentasjon tidligere i kapittelet) ligger det inne en implisitt ambisjon om å arbeide sammen med brukeren for å oppnå endring. Pensum er i stor grad innrettet mot denne delen. Det kan vurderes om kanskje studiet er innrettet slik at det ikke gir like stor relevans for det arbeidet der brukeren selv ikke har noe ønske om å inngå i samarbeid for endring, eller arbeid der det er mer snakk om å bidra til verdighet og best mulig livskvalitet fordi brukere ikke klarer inngå i denne type strukturert samarbeid for endring. I læreboken *Innføring i oppgaveorientert tilnærming* (Eriksen & Nordstrand 1995) er det vist til begrensninger i anvendelsesområder for denne tilnærmingen eller metodikken. Det forhold at brukeren skal kunne gi et informert samtykke til å delta i et gjensidig forpliktende samarbeid med tjenesteutøveren (Eriksen & Nordstrand 1995:17) er et eksempel på en slik begrensning. En viktig problemstilling videre i evalueringen er om studiet har bidratt til innsikt i andre metodiske tilnærminger som kan anvendes, eller innsikt i hvordan man kan håndtere situasjoner hvor brukeren ikke ønsker å samarbeide.

Ut fra målsettingen med studiet er det forståelig at en så stor andel av studiet er innrettet mot direkte brukeroppfølgning og sosialt arbeid. I tillegg til den obligatoriske pensumlisten presenteres studentene også for en liste med anbefalt pensum. Denne listen er ganske omfattende, og det må antas at studentene gjennom forelesningene får noe hjelp til å orientere seg i og råd om hvilken supplerende litteratur som eventuelt bør prioriteres. Det er samtidig slående at denne listen over anbefalt pensum i svært liten grad ser ut til å ha tatt inn mye av den forskningen og ikke minst de evalueringene som har vært gjennomført som følge av den boligsosiale innsatsen de siste årene. Dersom en anser det som viktig at studentene i et kurs som skal kunne inngå i et masterstudium, får oversikt over forskning på feltet og kunnskap om det boligsosiale feltet som helhet, bør det vurderes om dette i større grad bør være synlig på pensum. Her kunne en med fordel hatt nytte av Husbankens bibliotek og oversikter på området eller Arbeids- og velferdsdirektoratets kompetanse. Det finnes etter hvert mye dokumentasjon av ulike lokale prosjekter og eksempler som kunne være nyttig for studentene å kjenne til. Det er blant annet erfaringer både fra prosjekt med bolig og tjenester til de samme målgruppene som studiet er innrettet mot, og dokumentasjon av bruk av korttidsstilnærming i oppfølging av disse gruppene (se f.eks. Kirkens bymisjon og Tønsberg kommunes bruk av arbeidsmåtene LØFT og OOT i boligsosial oppfølging, Dannestad, Larsen & Lien 2012). Denne typen litteratur er i svært liten grad representert på pensum og kunne bidratt til studentenes innsikt i ulike tilnærminger og arbeid i det boligsosiale feltet.

En del av litteraturen kan karakteriseres som klassiske innføringsbøker fra feltet sosialt arbeid. Dette gjelder for eksempel Fyrand (2005) og Heap (2009). I studieplanen skrives det at studiet tar utgangspunkt i *generelle kunnskaper innen sosialt arbeid*. Pensum for studiet må som helhet kunne vurderes som i noen grad å ligge på bachelornivå ut fra at flere av bøkene også er pensum på bachelornivå. Samtidig er

studiet åpnet for ulike yrkesgrupper innen det sosialfaglige feltet som vernepleiere og barnevernspedagoger samt for noen med annen høgscoleutdanning og for noen som har blitt tatt opp på grunnlag av realkompetanse. Dette, i tillegg til at det må antas at mange av studentene har gjennomført studiet for flere år siden, kan være årsaken til at det er valgt å ha også denne type grunnleggende litteratur innenfor sosialt arbeid på pensumlisten.

Første studieår karakteriseres som en innføring i mestringsorienterte, boligsosiale tilnæringer på individnivå. Det andre studieåret skal gi utdyping i de delemnene som ble introdusert i det første året, og ha fokus på tilnæringer på gruppenivå. Ut fra pensum og forelesningsplan er flere temaer i andre studieår også blitt berørt i første studieår og må forstås som at det legges opp til en utdypning.

Et bidrag til kompetanse i oppfølging av brukere

Boligsosialt arbeid er sammensatt og inkluderer et bredt spekter av tjenester. Studiet i metodisk boligsosialt arbeid dekker ikke hele området som inkluderes i boligsosialt arbeid, men er i stor grad innrettet mot en spesifikk tilnærming eller metodikk for praktisk arbeid med brukere og oppfølging av brukere. Det er det sosiale arbeidet med brukere som blir vektlagt, ikke så mye selve boligdelen. Det handler om en del av det boligsosiale arbeidet hvor vi innledningsvis har vist at det etterlyses mer kompetanse i kommunene. Dette dreier seg i stor grad om kompetanse innen oppfølging av personer som har rusproblemer- og/eller psykiske problemer eller andre sosiale problemer som gjør at de har vansker med å opprettholde en stabil bosituasjon på egen hånd. Sett i lys av dette kan en si at tilbudet treffer et uttalt behov i kommunene.

Pensum og forelesninger har i begrenset grad inkludert litteratur og kunnskap fra det boligsosiale fagfeltet. Studiet er i større grad basert på tilnæringer for målrettet sosialfaglig arbeid med brukere. Det som er mest vektlagt, er korttidstilnærmingen oppgaveorientert mestringsstilnærming. I pensum og forelesninger er den boligsosiale administrasjonen i kommunen, boligplanlegging og kommunens overordnede ansvar i liten grad tematisert. Studiet metodisk boligsosialt arbeid dekker ikke boligsosialt arbeid som helhet, men er en svært viktig komponent innenfor området boligsosialt arbeid, nemlig den praktiske brukeroppfølgningen. Slik sett er studiet mer å anse som en brikke i en mulig portefølje av boligsosiale utdanningstilbud heller enn et helhetlig boligsosialt utdanningstilbud. Nettopp det at studiet er så konsentrert om det praktiske oppfølgingsarbeidet, er viktig. Det er et område hvor vi tidligere har vist at det er behov for å ivareta og utvikle den erfaringsbaserte kunnskapen fra den sosialfaglige praksisen. Ved å basere studiet så sterkt på studentenes praksis og arbeidshverdag legger studiet opp til dette.

Likevel er det grunn til å reflektere over i hvilken grad det boligsosiale perspektivet er tilstrekkelig dekket i studiet. Videreutdanningen heter metodisk boligsosialt arbeid. Ut fra navnet kunne en forvente en noe sterkere vektlegging av boligsosiale emner i pensum og i fagsamlingene. Ulfrstad (2011) setter det boligsosiale arbeidet inn i en sosialpolitisk ramme. Denne boken gir sammen med Dyb mfl. 2004 og kapittelet til Hansen og Øverås i Brodtkorb og Rugkåsa (2007) også mulighet for refleksjon rundt ulike tilnærminger til bolig til vanskeligstilte og til ulike boligmodeller. De siste årene har det skjedd betydelige endringer innen det vi betegner som det boligsosiale området. Disse endringene kunne en tenke seg at et videreutdanningstilbud på masternivå dekket. For å sette den boligsosiale politikken inn i en samtidshistorisk ramme kunne en vurdere å anbefale Jardar Sørvolls (2011) arbeid «Den boligsosiale vendingen» for studentene. Det er et kortfattet ti siders vedlegg til den offentlige utredningen *Rom for alle – en sosial boligpolitikk for fremtiden* (NOU 2011: 15). En kunne eventuelt ha dette som et tema for en forelesning på en fagsamling med utgangspunkt i Ulfrstads bok *Velferd og bolig* (som er på pensum) og anvende NOU-en *Rom for alle* som anbefalt utdypende lesning.

Den boligsosiale litteraturen man finner på pensumlisten (Dyb mfl. 2004; Brodtkorb & Rugkåsa 2007; Ulfrstad 2011), er både solid og relevant. En kunne likevel tenke seg at den ble supplert med flere mer empirinære studier. Det er fire forelesningsdager på fagsamlingene hvor boligsosialt arbeid, eller direkte boligrelaterte temaer, er på dagsordenen: en dag hvert studieår om et sosiologisk/samfunnsperspektiv på boligsosialt arbeid (Brodtkorb), en dag første år med juridisk perspektiv på boligsosialt arbeid (Kjellevoll) og en dag andre studieår med systematisk endringsarbeid primært innrettet mot nabolagsarbeid (Woll). For øvrig i studiet er ofte den boligsosiale sammenhengen noe utydelig, noe som også ofte bekreftes under feltobservasjon på fagsamlingene. Pensumlitteraturen og mange av eksemplene i fagsamlingene er sosialt arbeid, tilnærming for oppfølging av vanskeligstilte brukere ute i kommunene – og egentlig ikke så sterkt knyttet til bolig. Det kunne derfor være grunn til å vurdere om en i større grad skulle hatt en tilknytning til Husbankens arbeid på området og slik fått en tydeligere boligsosial ramme for studiet.

Det bør forventes at studentene som skal arbeide ute i kommunene, har kjennskap til og oversikt over rollefordelingen innen det boligsosiale området og over muligheter og virkemidler blant annet fra Husbanken som kan anvendes i det boligsosiale arbeidet. Dersom tjenesteutøverne skal kunne bidra til utvikling i praksisfeltet og til å bedre den enkelte brukers situasjon på boligmarkedet, er det viktig å ha kjennskap til for eksempel kunnskap om egnede boligløsninger, boligmodeller, oppfølgingsparadigmer og virkemidler som kan anvendes for å fremme den enkeltes boligkarriere. Særlig relevant for studentenes hverdag er å få kunnskap om betydningen ulike boligmodeller har for muligheten for brukernes normalisering og integrering. Jf. for eksempel diskusjonen

om anvendelse av samlokaliserte boliger, selvstendige boliger og fellesskapsløsninger i kommunene (se f.eks. Hansen & Grødem 2012; Holm 2012).

Videre kunne kjennskap til rollefordeling og virkemiddelapparat gitt studentene mulighet til å vurdere hvordan man ved praktisk bistand og OOMT-intervensjoner i enda større grad kunne nyttiggjøre seg boligsosiale virkemidler som bostøtte, startlån, boligtilskudd og tilgjengelige boligløsninger i kommunen for å sikre brukeren en bedre hverdag og en stabil bosituasjon. Vår vurdering er at dette kan være mulige temaer for fagsamlinger og diskusjoner med utgangspunkt i studentenes arbeidshverdag, om enn ikke nødvendigvis direkte pensumlitteratur.

Studiet legger opp til gruppeveiledning med godkjente veiledere innen sosialt arbeid. Det er også lagt opp til at flere studenter skal dele et studiefellesskap, også utenfor de samlingene hvor selve undervisningen foregår. Årsaken til dette opplegget er ikke bare at det er mulige metoder for å lære av pensumlitteraturen, men også at studiet har eksplisitte målsettinger om å bidra til fagutvikling lokalt og til refleksjon om faglig praksis. I sin drøfting av kompetanse og kompetansebehov i det boligsosiale arbeidet trekker Dyb mfl. (2011) fram den rollen taus kunnskap spiller. Denne ganske omfattende veiledningsaktiviteten og interessen for å skape faglige nettverk lokalt kan være et bidrag til å skape arenaer for både læring og refleksjon rundt denne tause kunnskapen i det boligsosiale arbeidet. Sett i et slikt perspektiv er denne delen av studieopplegget viktig.

Studieplanen sier at: *Studiet skal gi studentene økt kompetanse til å forstå, kartlegge, analysere, planlegge, intervenere og evaluere ulike situasjoner innen boligsosialt arbeid.* Dette utgjør jo en kjerne i det daglige brukernære boligsosiale arbeidet. Ulfrstad 2011 definerer boligsosiale utfordringer som «wicked» problems eller «umedgjørliche problem». Å utføre dette arbeidet på en god måte krever mer enn å lære seg bestemte teknikker og metoder en gang for alle. Det trengs en kontinuerlig refleksjon over arbeidet, villighet til å prøve på nytt når man har mislyktes, og evne til å lære av egne og andres erfaringer. Opplegget med veiledning underveis og oppmuntringen til å jobbe i faglige nettverk kan være en god måte å etablere denne formen for faglig refleksjon alene og i samarbeid med andre som en arbeidsmetode også etter studiene er avsluttet. Dette styrkes av kravet i studieplanen om at: *Studentene skal forankre sin fagutvikling på sine arbeidssteder, hvilket innebærer at de må få støtte fra sine faglige og administrative ledere til dette i studietiden.* Hvorvidt dette fungerer i praksis, er et viktig forhold som vil bli undersøkt senere i dette evalueringsprosjektet.

Siden studiet i metodisk boligsosialt arbeid er bygget systematisk opp rundt tilnærmingen oppgaveorientert mestringstilnærming, er det naturlig at nettopp OOMT tar stor plass i fagsamlingene og studentenes arbeid med brukerne. Det er likevel grunnlag for å reise spørsmål om det skriftlige obligatoriske pensumet i tilstrekkelig grad gir studentene bakgrunn til å forstå tilnærmingen og til å stille seg kritisk til OOMT og dens vektlegging av korttids-, nesten kurative, tilnærminger. Det blir fremhevet i

presentasjon av oppgaveorientert tilnærming (OOT) og oppgaveorientert mestrings-tilnærming (OOMT) at tilnærmingene er eklektisk, men dersom studentene i sitt daglige virke skal ha en kritisk vurderingsevne og utvikle kreative løsninger basert på hvilken tilnærming som er best i gitte situasjoner, så krever det grunnleggende sosialfaglig kompetanse og kjennskap til ulike metodiske tilnærminger. Per i dag dekker pensum for eksempel motiverende intervju, empowerment, kommunikasjon og relasjon, sosialt nettverk. Studiet er en videreutdanning, og en kunne derfor anta at studentene har en bred oversikt over ulike tilnærminger. Samtidig vet vi at flere av studentene er tatt opp på bakgrunn av realkompetanse, og at blant dem som har grunnutdanning på universitets- eller høyskolenivå, er det ulike bakgrunner (sosionomer, vernepleiere, lærere, førskolelærere). En uensartet studentgruppe gjør det selvsagt utfordrende å sørge for at studentene har tilstrekkelig grunnlag for å utøve en kritisk vurdering av hvilken tilnærming som er best egnet i ulike situasjoner og overfor ulike brukere.

En kan vurdere om beskrivelsen og rapporten fra prosjektet i Telemark (Eriksen 2011) bør tas inn på pensum i og med at det er den eneste foreliggende skriftlige presentasjon av metodikken OOMT og hvordan den er brukt i praksis. I tillegg bør det vurderes å ta inn litteratur på pensum som uttrykker en kritisk tilnærming til metoden oppgaveorientert tilnærming. I og med at OOMT som tilnærming kun tidligere er prøvd ut i prosjektet i Telemark, finnes det ikke kritiske vurderinger av akkurat denne tilnærmingen, men det finnes en omfattende litteratur om oppgaveorientert tilnærming. I telemarkprosjektet blir det til en viss grad vist til at det er situasjoner hvor det ikke er hensiktsmessig å anvende OOMT fordi brukeren ikke er motivert eller er for syk. Litteratur som ivaretar denne type betraktninger relatert til bruk av korttidstilnærminger, kunne gitt et kritisk tilsnitt til pensumlitteraturen for studentene. Eriksen og Nordstrands (1995) *Innføringsbok om oppgaveorientert tilnærming* (OOT) nevner noe om begrensninger i tilnærmingen, men det er ikke veldig utdypet. For studentene vil kritiske betraktninger om bruk av korttidstilnærminger være relevant i og med at flere av dem arbeider med brukere hvor det kan være utfordrende å få til denne type samarbeid. Det vil derfor også være behov for vurdering av tilnærminger og metodikk i perioder hvor brukeren ikke er motivert for samarbeid.

Woll og Frantzen (2004) sitt kapittel fra nærmiljøprosjektet Sagene-Torshov i Thyness (2004) sin bok *Boligsosialt arbeid* kan kanskje vise fram andre metoder for oppfølging. Her beskriver de et lavterskelprosjekt hvor det i motsetning til korte og målrettede intervensjoner bygges opp langsiktige forhold mellom ansatte på nærmiljøprosjektet og de ulike brukerne, og hvor det stilles få krav til brukerne. Deler av aktiviteten som beskrives, kan ses som en slags være-til-stede-aktivitet. Målsettingene er å gjøre hverdager og tilværelsen for brukerne litt mer verdige. Kapittelet til Woll og Frantzen inneholder for øvrig beskrivelser av mange situasjoner som kan danne grunnlag for drøftinger av både hva som ble gjort, og om alternative intervensjoner både på individ- og gruppenivå. Thyness (2004) bok *Boligsosialt arbeid* er ikke lenger

på det obligatoriske pensum, men en del av det anbefalte pensumet. Woll har forelest på fagsamling på studiet hvor hun har snakket om nettopp nabolagsarbeid.

En stor del av pensum på studiet som handler om oppgaverorientert tilnærming samt presentasjon av den spesifikke tilnærmingen oppgaveorientert *mestringstilnærming*, er representert ved arbeider av fagansvarlig Rita E. Eriksen. Eriksen har gjort et sentralt arbeid med å utvikle oppgaverorientert mestringstilnærming, så dette er naturlig. Samtidig vil det også være relevant med øvrig litteratur og forelesninger som gir studentene grunnlag for kritisk vurdering av denne tilnærmingen, nettopp fordi den er så dominerende i studiet.

Oppsummering

Konklusjonen etter denne gjennomgangen av studiets innhold er at videreutdanningstilbudet i metodisk boligsosialt arbeid helt klart dekker et behov som finnes i kommunene og i det boligsosiale praksisfeltet. Vi har stilt noen spørsmål om i hvilken grad pensum og det som vektlegges i undervisningen på studiet, møter kompetansebehovet i kommunene på det boligsosiale området. Først og fremst har vi vært opptatt av om studiet i tilstrekkelig grad omhandler boligsosiale emner, samt hvorvidt pensum og studieopplegg gir tilstrekkelig grunnlag for kritisk tilnærming til den spesifikke metodikken oppgaveorientert mestringstilnærming, og tilstrekkelig kjennskap til andre tilnærminger. Gjennomgangen av studietilbudet tydeliggjør en sterk vektlegging av ferdighetstrening og praksis i pensum og forelesninger/samlinger, og et viktig spørsmål er om denne vektleggingen går på bekostning av de øvrige pilarene for studiet, som er teori og verdier i sosialfaglig arbeid. Dette er et spørsmål vi vil komme tilbake til senere i evalueringen. De forslagene og vurderingene vi legger fram her, bør betraktes som punkter som en kan ta med seg i en gjennomtenkning av hvordan dette utdanningstilbudet bør utformes framover. På dette stadiet i evalueringen er det ikke grunnlag for å komme med bastante anbefalinger.

Videreutdanningen metodisk boligsosialt arbeid er ikke et tilbud som erstatter eller gjør andre utdanningstilbud innen det boligsosiale arbeidet overflødige. De øvrige studietilbudene, som i stor grad har vært finansiert av Husbanken, har hatt en mye mer overordnet tilnærming til boligsosialt arbeid, med dypdykk innen enkelte emner. Innen disse studietilbudene har det praktiske oppfølgingsarbeidet relatert til brukerne vært en liten del av studiet, bortsett fra i studiet Boligsosialt arbeid med fokus på psykiatri og rus, ved Høgskolen i Oslo og Akershus. Dette studiet tilbys som kjent ikke nå. Et videreutdanningstilbud som er eksplisitt innrettet mot praktisk arbeid og ferdigheter i sosialfaglig arbeid med brukerne, er derfor et viktig supplement til det tilbudet som finnes per i dag.

I de boligsosiale utdanningene som Husbanken har finansiert og samarbeidet med ulike høyskoler om å opprette, har vi inntrykk av at Husbanken har vært aktivt med og gitt innspill til utdanningen og studieopplegget som tilbys. Dette bidrar til at det boligsosiale feltet og den aggregerte boligsosiale kompetansen kanskje er mer tydelig i disse utdanningene, selv om også disse utdanningene har hatt ulik innretning og vektlegging. I metodisk boligsosialt arbeid har også Arbeids- og velferdsdirektoratet gitt innspill til pensum og studieopplegg, men det kan virke som de har vært noe mindre aktive i utforming av studietilbudet enn Husbanken har vært i de tilbudene de har bidratt til å opprette. Samtidig kan også utformingen og vektleggingen i de ulike studietilbudene gjenspeile ståstedet til de to statlige direktoratene. Arbeids- og velferdsdirektoratet har sin primære inngang til det boligsosiale arbeidet fra tjenestesiden i den sosialpolitiske delen. Husbanken forvalter det primære ansvaret for det som nå kalles boligsosialt arbeid, men deres inngang til boligsosialt arbeid har tradisjonelt vært boligsiden og boligframskaffelse, og deres hovedprioritering de siste årene har vært å jobbe med kommunenes ansvar for en helhetlig boligsosial politikk. Dette kan forklare noe av de ulike innretningene på studiene finansiert av Husbanken og dette studietilbudet finansiert av Arbeids- og velferdsdirektoratet. Utformingen av dette studietilbudet kan også ha sammenheng med at videreutdanningstilbudet i metodisk boligsosialt arbeid er et pilotprosjekt.

Det kan være verdt å vurdere om en fra statlig hold burde ha en felles ramme for de ulike studietilbudene innenfor boligsosialt arbeid som sikret en mer entydig forståelse av hva boligsosialt arbeid er, og at dette gjenspeiler seg i utdanningene som tilbys. En slik felles ramme behøver ikke være en stor del av studiene, men et element som gjør at alle som jobber innenfor området boligsosialt arbeid, har en felles forståelse av hva det boligsosiale arbeidet rommer.

Det kan også diskuteres om det studiet som presenteres som metodisk boligsosialt arbeid, egentlig har riktig navn. Er dette metodisk boligsosialt arbeid, eller er det systematisk oppfølgingsmetodikk? Er det et videreutdanningstilbud i oppgaveorientert mestringsstiltærning, mer enn i metodisk boligsosialt arbeid? Som tidligere nevnt er det vanskelig å avgrense hva det boligsosiale arbeidet er og består av. Flere boligsosiale kartlegginger og studier i kommunene viser behov for mer kompetanse i oppfølging av brukerne. Det kan diskuteres om behovet er «metodisk boligsosialt arbeid» eller behov for mer kompetanse i systematisk sosialfaglig oppfølging av personer med rusproblematikk og/eller psykiske lidelser. Hensikten med å vektlegge det boligsosiale aspektet er sannsynligvis et ønske om å tydeliggjøre sammenhengen mellom en trygg boligsituasjon og mestrings av livet for øvrig – sammenhengen mellom bolig og tjenester for at enkelte vanskeligstilte skal kunne mestre egen bosituasjon. Denne rammen kan i så tilfelle tydeliggjøres. Vi har antydning at studiet kunne tydeliggjort den boligsosiale delen i det foreliggende opplegget ved å ta inn noe om rollefordelingen i det boligsosiale arbeidet, kompetanse om boligsosiale virkemidler som kan bidra til å fremme

den enkelte brukers boligkarriere, ulike tilnærminger til bolig til vanskeligstilte og boligmodeller (normaliseringsmodell, kjedemodell, trappetrinnsmodell og housing first). En del av en slik utdypning er ulike boligløsninger betydning for integrering / normalisering og refleksjon rundt utfordringer rundt ulike boligløsninger som ramme for tjenesteutøvelse.

En siste forhold en kan ta med i vurderingen av studiet, er hvorvidt det er riktig at studiet ligger på masternivå. Har studiet et innhold som ligger på masternivå, og er det viktig for praksisfeltet at studiet ligger på masternivå? Vurderingen vår i gjennomgangen av studiet er at store deler av pensum ligger på bachelornivå ut fra at flere av lærebøkene er innføringsbøker i sosialt arbeid, eller er å finne på studier i sosialt arbeid på bachelornivå. Dette blir bekreftet av personer med sosialfaglig kompetanse i referansegruppen. En av årsakene til at videreutdanningen ligger på masternivå, er sentrale føringer om at videreutdanningene innenfor velferdsutdanningene skal kunne inngå i en mastergrad. Det kan diskuteres om dette er i tråd med behovene i det boligsosiale praksisfeltet. En utfordring med å legge videreutdanninger på masternivå er vektleggingen av teori versus praksis eller ferdigheter i praktisk arbeid. Nettopp det praksisnære ved studiet er en viktig dimensjon med den hensikt å bidra til fagutvikling i tjenestene. Når det gjelder de ulike oppfølgingstjenestene i kommunene, er det mange som jobber der uten fagutdanning på bachelornivå, og kompetansebehovet innen oppfølgingstjenester som framkommer i kartlegginger i det boligsosiale feltet, har kanskje delvis sammenheng med at det er få med relevant høgskoleutdanning.

4 Deltakelse i videreutdanningen

Hvem er deltakerne i studiet, hvor jobber de, hvilke forventninger har de til studiet, og hvordan har de fått vite om studietilbudet? Dette er noe vi ser nærmere på i dette kapittelet. I tillegg til å gå nærmere inn på hvem deltakerne er, og hvilken fag- og yrkesbakgrunn de har, er vi opptatt av hvordan tjenestestedene i kommunene vurderer relevansen av dette studietilbudet og deres motivasjon for å la ansatte delta på studiet.

Kapittelet er basert på en spørreundersøkelse til deltakerne i studiet gjennomført i mai 2013 og intervjuer med tjenesteledere på de stedene hvor studentene jobber. I tillegg har vi fått tilgang til listene over deltakere som opprinnelig takket ja til deltakelse på studiet. Vi starter med å presentere hvordan tjenestestedene fikk kjennskap til videreutdanningen og rekrutteringen av deltakere til studiet. Deretter presenter vi hvem deltakerne er, hvilken faglig bakgrunn de har, samt praksiserfaring og alder. Deretter presenterer vi hvilke type arbeidssteder som har deltakere i studiet, og hvilke brukergrupper tjenesteutøverne jobber med. Til sist ser vi nærmere på motivasjon for deltakelse, vurdering av kompetansebehov og forventninger til studiet.

Rekruttering til studiet

Fylkesmannen i Rogaland har vært en viktig aktør for å spre informasjon om videreutdanningstilbudet. I forbindelse med vurderingen av hvilket fylke studiet skulle legges til, hadde Fylkesmannen i Rogaland kontakt med kommunene for å sondere interessen for et slikt studiested i Rogaland. Fylkesmannen har også formidlet invitasjonsbrevet til deltakelse i studiet som gikk til kommunene fra Diakonhjemmet Høgskole og Fylkesmannen i Rogaland. Ut fra intervju med tjenestelederne kommer det fram at Fylkesmannen har vært en aktiv aktør i rekruttering til studiet.

Nesten alle tjenestestedene oppgir at de fikk informasjon om videreutdanningen via Fylkesmannen, eller at noen sentralt i kommunen formidlet informasjon fra Fylkesmannen om videreutdanningen og oppfordret dem til å delta. Noen av tjenestelederne sier at de har fått en direkte oppfordring fra Fylkesmannen om å delta. En av tjenestelederne sier at personer innenfor helse- og omsorgsetaten sentralt i kommunen tok kontakt og oppfordret til deltakelse. En annen av tjenestelederne sier at de selv fant informasjon om videreutdanningen på Fylkesmannens nettsider og tok kontakt med sin kommune

for å undersøke muligheten for å delta. En tjenesteleder poengterer at det var ansatte som hadde fått kjennskap til utdanningstilbudet og hadde lyst å delta. Det ble da fulgt opp videre i kommunen.

Vi har også spurt tjenestestedene om hvordan de har informert om videreutdanningen blant sine ansatte. De aller fleste har gått bredt ut og informert om studiet til alle ansatte i sin enhet eller avdeling og oppfordret ansatte til å melde sin interesse. Noen steder har tjenesteleder oppfordret spesifikke ansatte til å delta og kun gitt tilbudet til disse fordi de skal jobbe med spesielle tilbud eller utvikling av nye tjenester. Tjenestelederne har stort sett tatt utgangspunkt i at dette er et tilbud til personer med høgskoleutdanning på bachelornivå. Et par tjenesteledere sier at de så dette som en mulighet for at personer med realkompetanse kunne få faglig påfyll og kompetanse. Et sted valgte de å melde på ansatte med høgskoleutdanning, men da de på første samling så at det også var deltakere opptatt på bakgrunn av realkompetanse som deltok, valgte to av disse å trekke seg og heller gi tilbudet til miljøarbeidere på arbeidsplassen uten fagkompetanse.

Et par steder hadde flere ansatte meldt at de var interessert, men de trakk seg ifølge tjenesteleder da de så at det krevde mye arbeid å delta. Studiet er omfattende i form av krav til praksisutøvelse, rapportering (arbeidskrav), veiledning og fagsamling, og det pågår i tillegg over en lengre periode. Et annet sted fortalte en tjenesteleder at det hadde vært en avveining blant ansatte hvor mange som kunne delta fra deres arbeidssted uten at det ble for stor belastning for de andre ansatte på tjenestestedet. De var bekymret for merarbeid for de øvrige ansatte når flere var engasjert i en videreutdanning. Et sted ble det poengtert at de to ansatte som fikk tilbudet, sa ja til å delta fordi tilbudet var geografisk nærmere enn andre tilbud de hadde fått tidligere. De var tidligere tilbudt å delta på det boligsosiale videreutdanningstilbudet i Bergen, men takket nei til dette på grunn av reisevei. En av de ansatte som skulle delta, hadde lang reisevei til deltakelse i studieaktivitet (fagsamling og veiledning) og i tillegg stor arbeidsbelastning på arbeidsplassen, og valgte ikke å gå videre i studiet etter en liten periode.

Det har fra Fylkesmannen i Rogaland og Diakonhjemmet Høgskole vært oppfordret til flere deltakere fra hvert sted, men det er ikke blitt situasjonen for alle. Flere av deltakerne er eneste deltaker fra sitt arbeidssted. I noen kommuner er det flere ansatte som deltar, men de jobber i ulike enheter eller avdelinger. Dette gir uansett mulighet for veiledningsgruppe i kommunen. To steder er det fire deltakere fra samme arbeidsplass. Tre steder er det to fra samme arbeidssted (enhet). Halvparten av tjenestelederne som er intervjuet (vi har intervjuet ti tjenesteledere), har kun en ansatt i videreutdanningen.

Det er få tjenesteledere som mener det har vært motforestillinger lokalt mot deltakelse på videreutdanning. Et par vektlegger at det var litt uklarerheter i begynnelsen om finansiering og så videre, men at dette har løst seg. Et par av tjenestelederne sier at det alltid er en vurdering lokalt om deltakelse i videreutdanning fordi det i slike brukernære tjenester ofte medfører økt belastning for andre ansatte. I tillegg skal stu-

denten ha 14 «grønne dager» per studieår. I denne perioden skal studenten praktisere OOMT samt delta på fagsamlinger og veiledning. Her kan arbeidsstedet søke refusjon fra Arbeids- og velferdsdirektoratet for dokumenterte utgifter til vikar, så det skal være mulig å gjennomføre uten at det betyr ekstra arbeid for øvrige ansatte. De øvrige utgiftene kommunen/arbeidsstedet får i forbindelse med videreutdanningstilbudet, er en studieavgift på 2500 kroner per semester per student i tillegg til utgifter til studentenes lønn og reiser til og fra samlinger samt utgifter til bøker. Studieavgiften er svært lav sammenlignet med mange andre videreutdanninger. Det vil si at videreutdanningen ikke kan karakteriseres som kostnadskrevende. En av tjenestelederne karakteriserte opplegget som en gavepakke for studentene. En annen tjenesteleder var også opptatt av at dette var et opplegg hvor deltakerne fikk alt betalt og i tillegg frigjort tid til å gjennomføre videreutdanningen, og mente det var sjenerøst. Samtidig er ikke utgiftene for arbeidsstedene store. Kurset er nemlig i stor grad finansiert av Arbeids- og velferdsdirektoratet. På den annen side er det klart at at deltakerne er bundet opp i videreutdanningen over lang tid, og på de stedene hvor dette ikke anses som en del av den generelle fagutviklingen lokalt, kan det kanskje virke sjenerøst.

Oppsummering

Fylkesmannen i Rogaland har vært en viktig aktør for rekruttering til studiet. Fylkesmannen har bidratt med informasjonsformidling, men også direkte oppfordret enkelte tjenestesteder og kommuner om å delta. Rekrutteringen til studiet har i all hovedsak foregått ved at tjenestedene har informert ansatte om tilbudet og oppfordret til deltakelse. Geografisk nærhet til studiested ser ut til å ha hatt betydning for deltakelse. Vurdering av arbeidsmengden i studiet oppgis i ett tilfelle som årsak til at ikke flere ansatte valgte å delta. Målsettingen om at det skal delta flere ansatte fra samme arbeidssted, er bare delvis oppnådd. Halvparten av tjenestelederne som er intervjuet, har bare en deltaker i studiet. En årsak til dette ser ut til å være bekymring for at deltakelse i studiet medfører merarbeid for øvrige ansatte på arbeidsstedet.

Deltakerne

Da studiet startet opp høsten 2012, var det 30 deltakere som hadde sagt ja til studieplass. Da Fafo gjennomførte den første spørreundersøkelsen til studentene i mai 2013, var det 24 studenter på listen fra Diakonhjemmet Høgskole, men det ble varslet at det var usikkerhet rundt status til to av deltakerne. 20 av de 24 som mottok spørreundersøkelsen, valgte å svare. På første samlingen etter at studiet startet høsten 2013, fikk

vi vite at tre personer hadde trukket seg fra studiet. Det vil si at det da var 21 personer igjen på studiet.

Blant personene som opprinnelig takket ja til studieplass, var det 20 kvinner og 10 menn. Ved første spørreundersøkelse gjennomført blant deltakerne våren 2013 (ett år etter oppstart) var det registrert 8 menn og 16 kvinner på studiet. De 20 som svarte på spørreundersøkelsen, utgjør et utvalg med 6 menn og 14 kvinner. Studentgruppen er aldersmessig bredt sammensatt. Ni av deltakerne er mellom 30 og 39 år, seks er mellom 40 og 49 år, og fem studenter er over 50 år.

I studentgruppen er det også mye praksiserfaring. Halvparten av deltakerne, ti personer, har mer enn ti års arbeidspraksis etter avsluttet utdanning. Fire personer har mellom syv og ti års erfaring, tre har mellom fire og seks års erfaring, og kun tre har mindre enn tre års praksiserfaring etter avsluttet utdanning.

Deltakernes fagbakgrunn

Ut fra oversikten over deltakere som opprinnelig takket ja til studieplass, og spørreundersøkelsen til studentene våren 2013 vet vi hvilken fagbakgrunn de som takket ja til studiet, har, og hvem av de opprinnelige studentene som takket ja, som fortsatt var deltakere i mai 2013. Opprinnelig var det 30 som sa ja til studieplass. Av disse var det 16 vernepleiere, syv sosionomer, en førskolelærer, en allmennlærer, en med noen kurs på høgsolenivå, og fire andre med opptak kun på basis av realkompetanse. To vernepleiere trakk seg etter første samling, og i stedet kom det inn to miljøarbeidere på basis av realkompetanse fra samme arbeidssted.

Når det gjelder utdanningsbakgrunnen til dem som har besvart spørreundersøkelsen våren 2013, er det syv som oppgir å ha vernepleierutdanning, fem som oppgir utdanning i sosialt arbeid / sosionom¹¹, en som oppgir å ha annen høgscoleutdanning, og fire som oppgir å ha realkompetanse. Tre spesifiserer at de har noe annen utdanning. De fleste som har falt fra underveis, er deltakere som har høgscoleutdanning. Andelen av deltakere som har blitt tatt opp på bakgrunn av realkompetanse, har på den måten økt i løpet av studieperioden.

Deltakernes arbeidssted og brukergupper

Om vi ser på hvilke typer tjenestesteder deltakerne arbeider på, så er det i hovedsak tjenestesteder knyttet til rusomsorg og psykisk helse. Av studentene som først takket ja til studieplass, var det en kommune med ansatte som jobbet i bolig for utviklings-

¹¹ Inkludert en deltaker som oppgir master i sosialt arbeid.

hemmede, samt en som jobbet i avlastningsbolig for barn og ungdom med stort behov for bistand. Ingen av disse deltar lenger i studiet. Bortsett fra deltakere med bakgrunn fra arbeid i rusomsorg og psykisk helse er det en deltaker med bakgrunn fra barnevern. To deltakere jobber i NAV. Ved oppstart av studiet var det tre deltakere som var ansatt i NAV, men en trakk seg tidlig fra studiet.

Den største gruppen av deltakere jobber innenfor rusomsorg. Ut fra de opprinnelige listene av deltakere var det 17 av 30 som arbeidet innenfor rusomsorg (inkludert de som jobber med grupper som har både rusproblemer- og psykisk helseproblemer), og fem innenfor psykisk helse, tre i NAV (breiere grupper, bl.a. rus, flyktninger, sosiale problemer), fire innenfor bolig for utviklingshemmede / barnebolig og en innenfor barnevern/flyktningetjeneste. Av de 20 som har svart på spørreundersøkelsen til studentene i mai 2013, er det elleve som sier de jobber primært innenfor rusomsorg, tre innenfor psykisk helse, to innenfor NAV og en innenfor barnevern. Tre av dem som er kategorisert innenfor rusomsorgen, har i et eget felt presisert at de jobber innenfor tjenester til brukere med både rusproblemer og psykiske lidelser. Fra deltakelse på fagsamlinger og fokusgruppeintervju vet vi at det er en del variasjon i type tjenester deltakerne jobber innenfor, og ikke minst hvilke brukergrupper de har med å gjøre. Noen av deltakerne arbeider f.eks. i lavterskeltiltak for brukere med tung rusproblematikk, og hvor mange brukere er i aktiv rus. Noen arbeider i botiltak for yngre rusavhengige hvor det er mål om å bidra til endring i rusbruk. Det vil si at deltakerne arbeider i et bredt spekter innenfor rusomsorgen. Det samme gjelder de som jobber innenfor psykisk helse: Det er ulike målgrupper for tjenestene og følgelig behov for svært ulik form for bistand og mål for de eventuelle samarbeidsavtaler som etableres med brukerne.

Vi har i spørreundersøkelsen spurt om deltakerne arbeider i tilknytning til et spesifikt boligtilbud/omsorgsbasis knyttet til boligtiltak (f.eks. bofellesskap, samlokaliserte boliger eller andre botilbud med bemanning) eller med ambulansoppfølging av personer i selvstendige boliger. Ti av deltakerne svarer at de arbeider i tilknytning til et spesifikt botilbud, mens åtte arbeider i ambulante tjenester overfor brukere i selvstendige boliger. To deltakere sier at de både arbeider i spesifikke botilbud og med ambulansoppfølging. Alle bortsett fra en av dem som har besvart spørreundersøkelsen til deltakerne, oppgir at de jobber full tid (35 timer eller mer i uka). En deltaker arbeider noe redusert, men mer enn 20 timer i uka. Alle deltakerne oppgir at de i hovedsak arbeider på dagtid.

Oppsummering

Vi har vist at deltakerne i studiet i hovedsak arbeider innenfor rus og psykisk helse, og mange av dem har omfattende arbeidserfaring. Det er et stort innslag av deltakere med realkompetanse. Fire av de 20 som har besvart spørreundersøkelsen i mai 2013, er tatt opp på bakgrunn av realkompetanse, og ytterligere en har en annen høyskoleutdanning

enn sosialt arbeid / vernepleie. Andelen av deltakerne som er opptatt på bakgrunn av realkompetanse, har økt under studieperioden.

Av dem med relevant høyskoleutdanning er majoriteten vernepleiere, mens de øvrige, bortsett fra en, er sosionomer.

For Arbeids- og velferdsdirektoratet har det vært ønsket å ha deltakere fra NAV, men denne oversikten viser at det per i dag kun er to deltakere derfra. Dette kan ha sammenheng med at oppfølgingstjenester er et område som etter den nye helse- og omsorgstjenesteloven ikke sorterer under NAV, men under kommunens helse- og omsorgstjenester.

Kompetansebehov og motivasjon for deltakelse

En viktig del av evalueringen er å undersøke om studietilbudet møter et kompetansebehov i kommunene. Fylkesmannen i Rogaland oppgir at de opplevde studietilbudet som relevant fordi de ut fra tilsyn og kontakt med kommunene mener det er et kompetansebehov i kommunene innen oppfølging i bolig og hva det betyr å gi oppfølging i bolig, samt brukermedvirkning i oppfølgingsarbeidet. Vi vil her presentere hvordan deltakere på studiet og tjenestestedene vurderer kompetansebehovet lokalt på arbeidstedet og hos seg selv, samt deres forventninger til studiet og motivasjon for deltakelse.

Deltakernes vurdering av kompetansebehov

Deltakerne er i spørreundersøkelsen spurt om deres vurdering av hvilket kompetansebehov det er på deres arbeidsssted innen booppfølging og boligsosialt arbeid. De er også spurt om hvilket kompetansebehov de selv har for å takle faglige utfordringer i arbeidshverdagen. Deltakerne deler i stor grad Fylkesmannens vurderinger. 16 av deltakerne karakteriserer kompetansebehovet på arbeidssstedet innen booppfølging og boligsosialt arbeid som enten stort (7) eller ganske stort (9). Kun fire opplever at kompetansebehovet på egen arbeidsplass innen dette området er ganske lite. På samme måte karakteriserer en stor andel av deltakerne eget kompetansebehov for å takle faglige utfordringer i arbeidshverdagen som enten stort (7) eller ganske stort (7). Seks deltakere karakteriserer eget kompetansebehov som ganske lite eller lite.

Det er selvsagt vanskelig å vurdere hvordan respondentene har vurdert spørsmålene, og hva svarene er et uttrykk for, men svarene tyder på at en stor andel av deltakerne ser et behov for økt kompetanse på arbeidsplassen om boligsosial oppfølging og boligsosiale temaer, og at de også mener de selv har behov for økt kompetanse for å håndtere faglige utfordringer i arbeidshverdagen. Det er for få deltakere i spørreundersøkelsen til at det gir noen mening å dele respondentene inn etter grupper for å se deres vurderinger

av kompetansebehov. En hypotese kan være at personer med opptak på bakgrunn av realkompetanse kanskje vil vurdere eget kompetansebehov som høyere enn det de som har opptak på bakgrunn av høyskoleutdanning, vil gjøre.

Tjenesteledernes vurdering av kompetansebehov

I intervjusamtalene med tjenestelederne har vi tatt opp deres vurdering av kompetansebehov på arbeidssstedet. Tjenesteledernes vurdering av kompetansebehov henger selvsagt også sammen med deres vurdering av studiets relevans for deres arbeidsssted.

De fleste forteller om ulike varianter av kompetansebehov innen oppfølging av brukere. Noen nevner spesifikt behov for kompetanse i oppfølging av de tyngste brukerne i rusomsorgen, noen at de har behov for kompetanse som kan gi mer behandlingsrettede tiltak, og behov for kompetanse som kan bidra til at de jobber mer systematisk med oppfølging av brukerne. En sier det er behov for kompetanse i det å jobbe målrettet med oppfølgingsarbeid for å oppnå flere resultater. En ønsker mer kompetanse om virkemidler som finnes tilgjengelig i det boligsosiale arbeidet, som ulike metoder og tilnærminger. To av tjenestelederne sier de har behov for mer kompetanse om sykdom (sykdomslære) innen rus og psykiatri, og en mener det er behov for mer kompetanse om psykisk helsearbeid i oppfølgingstjenestene. Flere etterlyser kompetanse i oppfølgingsmetodikk eller verktøy i oppfølging. Flere melder om behov for mer kompetanse innen miljøterapeutisk arbeid for å jobbe målrettet med mulighetene til den enkelte brukeren. En av tjenestelederne nevner spesifikt kompetanse i det å drive aktivt miljøterapeutisk arbeid for å fremme den enkeltes mestring og stimulere til boligkarriere fra mer skjermede botilbud med oppfølging til selvstendig bolig. Dette er et tjenestested som forholder seg til en boligmodell med en såkalt boligtrapp. To av tjenestelederne er også opptatt av kompetansebehovet i oppfølging av tyngre brukere innen rusomsorg, hvor motivasjon til behandling ikke er et mål.

Hvordan tjenestelederne vurderer kompetansebehov vil sannsynligvis preges av konteksten for samtalen. Intervjuet har utgangspunkt i evalueringen av et studietilbud i metodisk boligsosialt arbeid. Samtidig som det er et generelt ønske om mer kompetanse for å drive systematisk oppfølgingsarbeid med brukerne, er det mange andre momenter som også tas opp.

I samtalen med tjenestelederne spurte vi hva de oppfatter som den største boligsosiale utfordringen i deres kommune. Det er ingen som svarer manglende kvalitet eller tilbud om tjenester til brukerne på dette spørsmålet. Alle tar opp behovet for boliger, at det er mangel på boliger og et prisnivå som ekskluderer deres brukere fra å få bolig. Flere er opptatt av mangel på *egne* boliger. Et par av informantene legger også til at det er en utfordring å kunne gi tilpassede tjenester for å bidra til at brukerne blir boende i boligen.

Forventninger og motivasjon for deltakelse

Deltakerne har i stor grad fått informasjon om studiet av sine ledere eller på arbeidstedet. Noen få av studentene har funnet informasjon om studiet på Fylkesmannens nettside og så selv tatt initiativ til å få arbeidstedet eller kommunen til å la dem ta videreutdanningen.

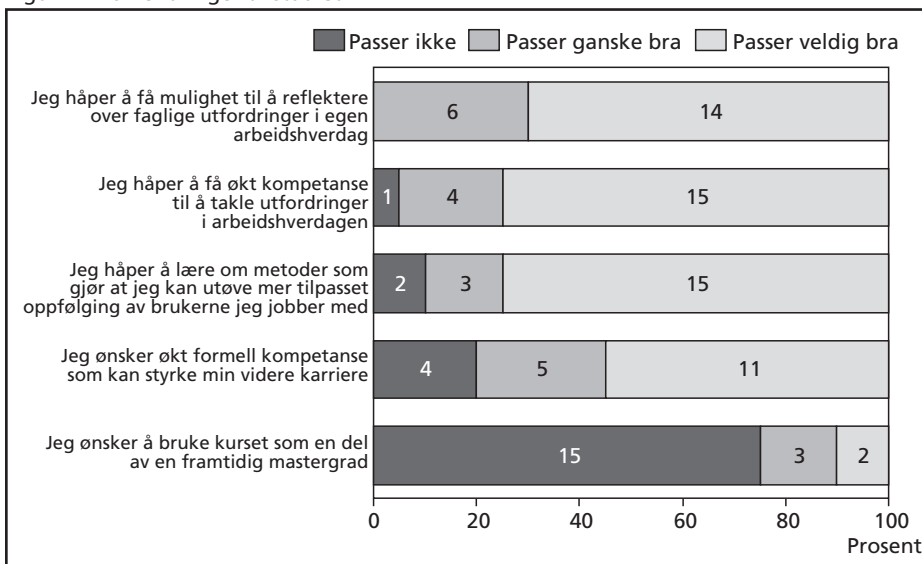
Vi har spurt deltakerne om de deltar mest ut fra arbeidsgivers ønske, eller mest ut fra eget ønske. Her viser det seg at deltakelse i stor grad er forankret hos arbeidsgiver, men også i egen motivasjon. De aller fleste, 14 av de 20 deltakerne, sier at de deltar ut fra en kombinasjon av eget ønske og arbeidsgivers ønske. Tre personer sier at de deltar mest ut fra arbeidsgiver ønske, mens tre personer sier at de deltar mest ut fra eget ønske. Slik sett kan en trekke den slutningen at deltakelse i videreutdanningen i stor grad er forankret på tjenestestedene.

Samtidig gir intervjuene med tjenestestedene et litt sammensatt bilde av i hvilken grad studentenes deltakelse i videreutdanningen er grunnlag for lokal faglig aktivitet. Kun fire av tjenestelederne sier at det er dannet lokale prosjektgrupper for deltakelse i studiet og anvendelse av tilnærmingen OOMT, og hvor leder eller andre fagpersoner er involvert i tillegg til studenten(e). De øvrige tjenestelederne kjenner ikke til at det er lokale prosjektgrupper utover at deltakerne er med i veiledningsgrupper. Veiledningsgruppene blir jevnt over oppfattet å fungere svært godt for deltakerne. Dette gjenspeiler seg også i studentenes vurdering av veiledningsgruppene i spørreundersøkelsen. Vi presenterer ikke studentenes vurdering av de ulike faglige aktivitetene i denne delrapporten.

Deltakerne har i spørreundersøkelsen blitt bedt om å ta stilling til en rekke utsagn om forventninger til studiet og om disse passer ganske bra, veldig bra eller ikke til egne forventninger. Det er stor tilslutning til utsagn som handler om mulighet til refleksjon om faglige utfordringer i arbeidshverdagen, kompetanse til å takle utfordringer i arbeidshverdagen og å lære metoder som kan bidra til mer tilpasset oppfølging av brukerne.

Det kan se ut som deltakernes forventninger til studiet i stor grad er relatert til den praksisnære dimensjonen i studiet og faglig utvikling i arbeidshverdagen. Nå kan en påpeke at de to første utsagnene om mulighet for å reflektere over faglige utfordringer i arbeidshverdagen og kompetanse til å takle utfordringer i arbeidshverdagen mest sannsynlig vil være forventninger som passer for deltakelse i mange videreutdanninger. Påstanden om ferdighetslæring, den tredje påstanden om det å lære metoder for å drive tilpasset oppfølging, kan karakteriseres som den påstanden som er mest spesifikk for dette aktuelle studiet. Denne påstanden er det også stor tilslutning til. Femten av deltakerne mener den passer veldig bra, og tre ganske bra. To av deltakerne mener den ikke passer til deres forventninger.

Figur 4.1 Forventninger til studiet.

De to påstandene om økt formell kompetanse og karriereutvikling, og ikke minst det å anvende studiet som del av en mastergrad, får noe mindre tilslutning. Over halvparten av dem som har svart, gir tilslutning til utsagnet om at de ønsker formell kompetanse som kan styrke videre karriere. Fem mener det passer ganske bra, mens fire mener at det ikke passer. Bildet er helt motsatt når det gjelder forventningen om å anvende studiet i en mastergrad. Kun to av deltakerne sier at forventningen om å kunne bruke kurset som del av en framtidig mastergrad passer veldig bra, tre vurderer at det passer ganske bra, og 15 av deltakerne mener at det ikke passer for deres forventninger. Dette kan ha sammenheng med at noen av respondentene ikke har høyskoleutdanning på bachelornivå, og følgelig er det lite aktuelt for dem å planlegge å ta en mastergrad. Samtidig er det kun to som mener at dette passer veldig bra for deres forventninger til studiet, og tre som mener det passer ganske bra. Dette må tolkes som at det for en stor andel av deltakerne, i liten grad er muligheten for å kunne ta en mastergrad i sosialt arbeid som motiverer til å delta.

Håndtering av faglige utfordringer i arbeidshverdagen, metode for brukeroppfølging og refleksjon om faglige utfordringer ser ut til å være mer aktuelle forventninger. Dette samsvarer også med mange av de tilbakemeldingene som kommer fra studentene. Noen av studentene har sterke forventninger til studiet som grunnlag for faglig refleksjon, mens andre er mer opptatt av selve ferdighetstreningen og metodikk i brukeroppfølging. Her er det kanskje også et sprik i forventninger, noen av deltakerne med høyskoleutdanning tenker kanskje at dette kan være et grunnlag for videre utdanning og en mastergrad, mens majoriteten av deltakerne ikke vurderer kurset ut fra slike

premisser. Dette gjelder selysagt de som er tatt opp på bakgrunn av realkompetanse, men tydeligvis også en stor andel av dem som har høgskoleutdanning. Noe av dette kan kanskje skyldes at det er en stor andel som tok utdanningen for lenge siden, og som har vært svært lenge i praksisfeltet. Det kan tenkes at videreutdanningen mer anses som et faglig påfyll for å kunne ha en bedre arbeidshverdag, enn et bidrag til videre karriereutvikling eller utdanning. Sentrale signaler om utviklingen i velferdsutdanningene er at videreutdanningskurs bør ligge på masternivå og kunne inngå i en mastergrad (jf. Meld. St. 13 (2011-2012) *Utdanning for velferd: Samspill i praksis*). Dette er fulgt opp av Diakonhjemmet Høgskole som av mange andre høgskoler. Også for oppdragsbestiller for utdanningen, Arbeids- og velferdsdirektoratet, har det vært et viktig element at studiet skal kunne bidra til kompetanseutvikling i det boligsosiale praksisfeltet og slik ansett som positivt at det ligger på masternivå. Samtidig gir svarene grunnlag for å vurdere om dette er i tråd med behovene i det boligsosiale feltet. Denne diskusjonen vil vi komme tilbake til i avslutningen.

Tjenestestedenes motivasjon for deltakelse

Vi snakket med tjenestelederne om deres motivasjon eller utgangspunkt for å ha ansatte som deltar i studiet, og deres vurdering av kompetansebehov på det boligsosiale feltet. De fleste svarer at da de fikk informasjon om videreutdanningstilbudet, virket tilbudet relevant for deres arbeidssted. To av tjenestelederne viste til at dette med korttidstilnærming innen sosialt arbeid ikke var noe nytt for dem, og at de har arbeidet på lignende måte tidligere. Derfor oppfattet de også dette studiet som et relevant tilbud for ansatte hos dem. Noen av tjenestelederne knyttet motivasjonen for å la ansatte ta videreutdanningen til at de startet opp nye tjenester eller tilbud i kommunen, og at det å ha ansatte med denne videreutdanningen opplevdes som en mulighet for å utvikle en felles tilnærming eller kompetanse i tilnærming til oppfølging av brukere. Et par av tjenestelederne sier de opplevde utdanningstilbudet som en mulighet for at ansatte uten fagkompetanse fikk mulighet for relevant fagkompetanse innen tilnærming til brukere og oppfølgingsarbeid. En annen årsak som nevnes, er behov for kompetanse i oppfølging av brukere i eget hjem. En kommune utdyper at de har mye kompetanse innen miljøarbeid og miljøterapi, men liten spesifikk kompetanse om det å gi oppfølging av brukere i eget hjem. En av tjenestelederne nevner spesifikt kompetanse i å bistå i overgangen fra institusjonslignende tilbud til å hjelpe brukere til å finne og etablere seg i egen bolig.

I intervju samtalen med tjenestelederne har vi også spurt om de opplever at studietilbudet møter et behov på arbeidsplassen. Intervju samtalen er gjennomført på et tidspunkt hvor deltakerne har vært på studiet i nesten ett år. De aller fleste svarer at studiet møter et kompetansebehov på arbeidsplassen, men flere poengterer at det må tilpasses. Et par steder erfarer de at tilnærmingen er vanskelig å forene med brukergruppen, og

et sted opplever de at studiet er relevant for kun en svært liten del av arbeidsplassens arbeid. Denne tjenestelederen mener at dette ikke er et videreutdanningstilbud som møter et generelt kompetansebehov på arbeidsplassen. Dette må ses i sammenheng med at deltakerne kommer fra noe ulike typer arbeidssteder. For noen av tjenestestedene er oppfølging av brukere kanskje bare en liten del av tjenestetilbudet. Dette kan gjenspeile det vi diskuterte innledningsvis om det boligsosiale arbeidets «integrerte særtrekk», hvor det å skaffe bolig ofte kan være en mindre del av en mer overordnet innsats eller arbeid overfor brukergrupper i kommunen.

Oppsummert kan vi si at den viktigste motivasjonen for deltakelse sett fra tjenestestedene er at videreutdanningstilbudet oppleves som relevant for deres arbeidsområde, samt at det er oppfordret/stimulert til deltakelse fra Fylkesmannens side. Fylkesmannens engasjement på området kan således ha bidratt til at videreutdanningstilbudet har blitt vurdert som et tilbud med relevans for tjenestestedene. Behovet for økt kompetanse i praktisk tilnærming i brukeroppfølging, oppfølgingsmetodikk og målrettet arbeid i oppfølging av brukere går igjen i mange av tilbakemeldingene. De fleste tjenestelederne jobber innenfor rus- og psykisk helse, og er opptatt av kompetanse innen oppfølging av disse gruppene. Noen tjenesteledere viser til utviklingen i brukergruppene innenfor psykisk helse og rus og behovet for å kunne gi målrettet oppfølging av enkeltgrupper. Tjenesteledernes tilbakemeldinger samsvarer i stor grad med det bildet av kompetansebehov som er kjent fra forskning på det boligsosiale feltet: Det er et behov i kommunene for økt kompetanse innen praktisk oppfølging av brukere, kanskje særlig innen rus og psykisk helse.

Oppsummering

I dette kapittelet har vi vist at når det gjelder hvordan tjenestestedene og deltakerne har fått kjennskap til utdanningstilbudet, så har Fylkesmannen spilt en sentral rolle. Fylkesmannen har spredt informasjon om studiet og bidratt til å rekruttere tjenestested til deltakelse. Rekrutteringen til studiet i kommunene er forankret på tjenestestedene, og de fleste av deltakerne har fått kjennskap til videreutdanningen gjennom arbeidsplassen sitt. En liten andel av deltakerne har selv tatt initiativ til å starte på studiet. Forankringen av deltakelse på arbeidsplassen er også tydelig i og med at 14 av 20 respondenter i spørreundersøkelsen sier at de har startet på denne videreutdanningen ut fra en kombinasjon av eget og arbeidsgivers ønske. Tre personer sier at de deltar mest ut fra arbeidsgivers ønske og tre mest ut fra eget ønske.

Det andre punktet vi har sett på i dette kapittelet, er deltakernes fag- og yrkesbakgrunn. Da studiet startet opp høsten 2012, var det 30 deltakere som takket ja til studieplass. Et år senere i 2013 er det 21 deltakere igjen på studiet. Spørreundersø-

kelsen viser at deltakerne i studiet i hovedsak arbeider innenfor rus og psykisk helse. Kun to deltakere arbeider i NAV. Halvparten av deltakerne jobber i spesifikke botiltak, bofellesskap eller samlokaliserte boliger. De øvrige arbeider i ambulante team eller utøver tjenester både i spesifikke botiltak eller ambulante team. Det er flest kvinner i videreutdanningen, og det er en brei aldersgruppe med mye praksiserfaring. Halvparten av deltakerne har arbeidet mer enn ti år etter avsluttet utdanning. Av dem med utdanning på bachelornivå er det flest vernepleiere, noen sosionomer og en tatt opp på bakgrunn av annen høgscoleutdanning. Fire av deltakerne er tatt opp på bakgrunn av realkompetanse, noe som utgjør en betydelig andel av utvalget.

Det tredje vi har sett på i dette kapittelet, er vurdering av kompetansebehov, motivasjon for deltakelse og forventninger. Tjenestelederne bekrefter i stor grad det tidligere presenterte bildet av kompetansebehov i feltet. De ønsker mer kompetanse innen oppfølging av brukere og systematisk arbeid med brukere, særlig innenfor rus og psykisk helse. Det kan se ut som de fleste av både studenter og tjenestesteder er sterkt motivert av studiets innretning mot praksisfeltet og arbeidet med metodisk, systematisk tilnærming. Det vil være viktig i evalueringen videre å se nærmere på lokal forankring av fagutvikling. Det ser ut til å være stor variasjon i hvor stor grad fagutvikling er forankret lokalt. Hvorvidt studenten er alene fra sitt arbeidssted eller en del av flere deltakere, ser ut til å være en betydningsfull faktor.

5 Interesse for å opprette lignende studier

En del av evalueringen er å kartlegge om andre høyskoler er interessert i eller kan etablere et tilsvarende studietilbud i metodisk boligsosialt arbeid ved sine studiesteder. Hensikten med dette er at Arbeids- og velferdsdirektoratet skal få grunnlag for å vurdere en eventuell framtidig utvidelse og finansiering av et slikt studietilbud. I dette kapitlet presenterer vi resultatene fra en kartlegging blant studiesteder som tilbyr sosionom- eller vernepleierutdanning.

Kartlegging

Vi har tatt kontakt med utdanningsinstitusjoner som tilbyr sosionom- og/eller vernepleierutdanning. Disse studiestedene er kontaktet per brev og e-post. Det ble først sendt ut et brev til alle studiestedene bortsett fra dem som har tilbudt boligsosiale utdanninger de siste årene. De utdanningsinstitusjonene som har tilbudt boligsosiale utdanninger, er kontaktet direkte på e-post eller telefon, samt at to av dem også har vært representert i referansegruppen for evalueringen.

Brevet som gikk ut til utdanningsinstitusjonene, var i de fleste tilfeller stilet til studieleder ved relevant institutt ved institusjonen, eventuelt instituttleder eller kontaktperson for videreutdanninger. I brevet ble studiet metodisk boligsosialt arbeid og dets innretning presentert, og studiestedene fikk så tre spørsmål om deres interesse og vurdering av muligheten for å tilby et lignende studium. Denne henvendelsen per brev ble sendt via posten og resulterte kun i ett svar. Deretter ble forespørselen purret via e-post. Denne gangen ble henvendelsen sendt til de samme posisjonene, men til enkeltpersoners e-postadresse. Personene som henvendelsen ble sendt til, er valgt ut delvis på bakgrunn av personlig kjennskap til institusjonene, og delvis etter leting på nettet. Purringen førte til ytterligere tre skriftlige svar.

Utdanningsinstitusjoner som vi vet har hatt studietilbud innenfor det boligsosiale feltet de siste årene, ble kontaktet direkte via telefon eller e-post. Dette gjelder Høgskolen i Bergen, Høgskolen i Nordland, Høgskolen i Oslo og Akershus og høyskolen

i Nord-Trøndelag. Samlet har vi tilbakemeldinger fra syv av i alt femten aktuelle institusjoner.

Oppdragsgiver har bedt om en kartlegging av hvorvidt det er interesse for å opprette et lignende studietilbud ved andre høyskoler. Som vist tidligere i denne delrapporten er det pågående studiet ved Diakonhjemmet Høgskole sterkt knyttet til en spesifikk metodisk tilnærming og et opplegg utviklet av fagansvarlig for studiet. Oppgaveorientert mestringstilnærming (OOMT) er ikke en metode som det for eksempel er utarbeidet lærebøker eller innføringsbøker om. Vi kunne velge en løsning hvor vi ba høyskolene vurdere interessen for en videreutdanning i oppgaveorientert tilnærming (OOT) og mestringsteorier. Vi har vurdert at dette blir vanskelig å forholde seg til for studiestedene siden dette er et spesialutviklet opplegg for studiet som evalueres, og har derfor valgt å konsentrere oss om interessen for et studietilbud i brukeroppfølgning innen det boligsosiale feltet (uavhengig av metodisk tilnærming). Spørsmålene som ble sendt til utdanningsinstitusjonene, var som følger:

1. Kunne dere være interessert i å tilby videreutdanning i brukeroppfølgning innen det boligsosiale feltet?
2. Ville dere eventuelt inkludere andre metodiske tilnærming, og hvilke eventuelle metodiske/faglige justeringer/endringer ville dette kunne innebære?
3. Hvilke forutsetninger må være på plass for at dere ville ønske å tilby eventuelt ville kunne tilby en tilsvarende videreutdanning

Henvendelsen inneholdt også en kort presentasjon av det pågående studiet ved Diakonhjemmet Høgskole. Det er mottatt fire svar på denne henvendelsen. Den lave svarprosenten kan oppfattes som et funn i seg selv. Det kan tolkes dithen at det ikke er et utbredt ønske på høyskolene/universitetene om å etablere et slikt tilbud. Blant dem som har svart, er det noe ulike tilnærminger til spørsmålene.

En av institusjonene skriver at dette er «absolutt et interessant temaområde for oss». De tar samtidig opp at planene framover ikke er å tilby tradisjonelle videreutdanninger, men heller tilby fordypninger som del av et masterstudium eller kurs på masternivå som del av tilbud i en etter- og videreutdanningsenhet. Som del av sin vektlegging av tilbud på masternivå påpeker de at de opplever det aktuelle studietilbudet som svært praktisk orientert, de skriver:

Vi oppfatter det foreliggende opplegget som svært praktisk orientert. Dette vil måtte reduseres noe. For å gi utdanningen på masternivå må det inkluderes pensum med sosiologiske perspektiver på bolig og det å bo, samt pensum med et tydeligere samfunnsplanleggingsperspektiv. Videre vil det være aktuelt å inkludere aktuelle tema knyttet til velferdsteknologi, personlig brukerstyrt assistanse m.m. (Sitat, svar fra høyskole).

Denne utdanningsinstitusjonen er opptatt av at overordnet kunnskap om bosetting og boligplanlegging samt metodisk boligsosialt arbeid er viktige temaer framover. De vektlegger at kompetansen gjelder for stadig nye grupper, blant annet eldre. De er interessert i å tilby noe slikt og skriver eksplisitt at de mener at en eventuell videreføring av et studietilbud i metodisk boligsosialt arbeid bør skje gjennom en åpen utlysning til relevante utdanningsinstitusjoner.

En av de andre utdanningsinstitusjonene har lignende tilnærming til spørsmålet, men presiserer at de per nå ikke har kapasitet til å gjennomføre studiet. De viser for øvrig hvor tett koblet til andre emneområder denne tematikken er, og at metodisk boligsosialt arbeid og brukeroppfølging er viktige elementer i andre studietilbud de har innen for eksempel miljøarbeid i barnevernspedagogutdanning, studietilbud i omsorg for eldre med demens med flere. Institusjonen framhever at finansiering og økonomi er viktige forutsetninger for å kunne tilby utdanningen framover. Deres erfaring er at studietilbud med høy studieavgift/kursavgift får svært få søkere. Ekstern finansiering av slike tilbud er derfor viktig. Et annet viktig moment er tilgjengelige lærekrefter ved utdanningsinstitusjonen.

Av de to andre svarene er det én som i korthet sier at dette ikke er et prioritert felt. De har ikke har vurdert dette, og det er usannsynlig at de kommer til å vurdere å tilby et slikt opplegg. Hvis videreutdanningen skulle bli fullfinansiert fra statens side, ville de kanskje gjøre en ny vurdering. Det skyldes blant annet at de ville måtte ansette nye fagpersoner for å kunne gjennomføre en slik videreutdanning. Det er noe interesse for denne typen tematikk i kommuner rundt omkring, men institusjonen oppfatter at det er andre temaer som må prioriteres høyere.

Det siste svaret kan oppsummeres som positivt. Institusjonen har hatt et tilbud i boligsosialt arbeid, men det ble avsluttet da finansieringen falt bort. Denne institusjonen er også snakket med på telefonen. I starten var opplegget fullfinansiert, men i neste runde var det bare delvis finansiert, og det ble et problem at de ikke fikk nok studenter. De opplyser at de fortsatt jobber med temaer relatert til boligsosial oppfølging innenfor andre emner, ikke minst når det gjelder arbeid rettet mot ungdom. De ønsker å videreutvikle dette arbeidet.

Til slutt har vi i tillegg til de fire som vi har presentert tilbakemeldingene fra over, kommunisert med tre institusjoner både på telefon og e-post. Dette er institusjoner som har eller tidligere har hatt, tilbud om boligsosial videreutdanninger.

Den ene av utdanningsinstitusjonene oppgir at de er interessert i å tilby nye boligsosiale emner, men de vektlegger ikke brukeroppfølging spesifikt. Deres tidligere tilbud var et oppdrag fra Husbanken og er ute av porteføljen etter at dette opphørte. De opplyser at studiestedet har kompetanse på det boligsosiale feltet og kan trekke inn kompetanse fra andre enheter ved høyskolen for eventuelt å utvikle et nytt studietilbud. De har ikke tilbakemeldinger på aktuelle metodiske tilnærminger innen brukeroppfølging, men dette må også ses i lys av at kontaktpersonen ikke arbeider innenfor

området sosialfaglig oppfølging. Denne høgsolen vektlegger betydningen av ekstern finansiering for å kunne tilby denne type studietilbud innen det boligsosiale området.

De to siste utdanningsinstitusjonene er Høgsolen i Bergen og Høgsolen i Oslo og Akershus. Begge studiestedene er representert i referansegruppen for evalueringen med kontaktpersoner for sine boligsosiale utdanninger. Høgsolen i Oslo og Akershus har ikke studietilbud innen boligsosialt arbeid per i dag, men ønsker å tilby dette framover. De har også tidligere vektlagt brukeroppfølging i studietilbudet. Studietilbudet ved Høgsolen i Bergen har brukeroppfølging som et delemne innenfor sin utdanning i boligsosialt arbeid. Begge institusjonene sier de er interessert i å utvikle studietilbud innenfor boligsosialt arbeid og brukeroppfølging, men at eventuelle videreutdannings-tilbud er avhengig av ekstern finansiering. Begge høyskolene er opptatt av at dersom de skal utvikle tilbud ved sine utdanningsinstitusjoner, vil det være med utgangspunkt i tilgjengelig kompetanse ved institusjonene, og hvilke metoder som anvendes eller gis undervisning i, vil være preget av dette. Ved det ene studiestedet har de kompetanse i og tilbyr undervisning i motiverende intervju (MI), som er en mulig metodisk tilnærming. I referansegruppen for denne evalueringen hvor det var diskutert innholdet i det aktuelle studietilbudet metodisk boligsosialt arbeid, og andre studietilbud innen boligsosial brukeroppfølging var det flere tilbakemeldinger om at man for andre studietilbud ikke må binde seg til en spesifikk metodisk tilnærming, men se at det er flere tilnærminger som kan være hensiktsmessig i brukeroppfølging.

I forbindelse med evalueringen har vi også fått kjennskap til at Institutt for sosialt arbeid og helsevitenskap ved NTNU har fått tilskudd fra Husbanken for å utrede muligheten og behov for å etablere et videreutdanningstilbud i boligsosialt arbeid. De har på bakgrunn av kontakt med praksisfeltet og samarbeid med Husbanken utarbeidet en studieplan for et slikt tilbud. Studiet tar sikte på å gi økt kompetanse til personer som arbeider med ulike boligsosiale problemstillinger. Dette gjelder innenfor områder som flyktninger, rus, psykiatri, barnevern, fengselsopphold og bostedsløshet. Studiet skal blant annet gi innsikt i tilnærminger til boligsosialt arbeid med individer og grupper, sentrale begreper, boligpolitikk, organisering og ansvarsfordeling på boligområdet. I sin fremstilling av hva de tenker er viktige tema presiserer de at det er ønskelig å se nærmere på hva forskning viser er praktisk gode tilnærminger for å jobbe med boligsosiale problemstillinger.

Skal en oppsummere vår kontakt med utdanningsinstitusjonene, kan en velge å si at få tilbakemeldinger er et tegn på manglende interesse. Det er nok en del av bildet, men kanskje også en litt enkel konklusjon. Kanskje er den manglende tilbakemeldingen på vår henvendelse også relatert til det integrerende aspektet ved boligsosialt arbeid: hvorvidt en ønsker å fokusere på boligsosialt arbeid som utgangspunkt eller på sosialfaglig arbeid som utgangspunkt. Flere av dem som har svart, viser nettopp til at metodisk boligsosialt arbeid (oppfølgingsarbeid) er viktige elementer for andre studietilbud og områder på deres skole. Det kan være at utdanningsinstitusjonene ikke umiddelbart har

sett relevansen for sin institusjon fordi boligsosialt arbeid kanskje ikke er et veletablert begrep i utdanningssektoren. De høgskolene som vi har vært i kontakt med, gir litt ulike svar, men det er noen felles tendenser:

- Oppfølgingsmetodikk eller tilnærming til oppfølging av brukere og arbeid med brukere i eget hjem er et relevant tema for mange.
- Flere av institusjonene er interessert i studietilbud innenfor metodisk boligsosialt arbeid, men presiserer betydningen av å kunne utforme dette i tråd med institusjonens kompetanse, kjennskap til behov og lærekrefter.
- Det er usikkerhet knyttet til om det foreliggende studiet ligger på masternivå, og utdanningsinstitusjonene mener at et eventuelt studium må tilpasses for å kunne tilbys som et kurs eller emne som kan inngå i en mastergrad.
- Flere utdanningsinstitusjoner har andre videreutdanningstilbud som tar opp oppfølging av enkelt grupper, og hvor oppfølging i bolig og lignende problemstillinger er ett av temaene.
- Finansiering er avgjørende for å opprette denne type utdanninger.
- Subsidierte kursavgifter er viktig for å kunne få tilstrekkelig studentgrunnlag.

Noen av institusjonene er interessert i å kunne tilby denne typen utdanninger, men den viktigste begrensningen er finansiering. I tillegg er det stor samstemmighet om at dersom det skal tilbys et kurs i metodisk boligsosialt arbeid andre steder, så må det utformes med utgangspunkt i kompetanse og faglig interesse hos aktuelle fagpersoner ved de enkelte studiestedene. Det er ingen som sier de vil velge å lage et identisk kurs som det pågående kurset ved Diakonhjemmet Høgskole. I referansegruppen for evalueringen ble det påpekt av deltakerne fra høgskolesektoren at det aktuelle studietilbudet ved Diakonhjemmet Høgskole er tett knyttet til fagansvarligs kompetanse. Det medfører at det å kunne tilby et identisk kurs med vektlegging av ferdigheter i oppgaveorientert mestringsstilnærming uten samarbeid med fagansvarlig for den spesifikke utdanningen er vanskelig. Studietilbudet slik det er utformet med Diakonhjemmet Høgskole, bygger på en særskilt kompetanse som fagansvarlig har, og et opplegg utviklet av fagansvarlig. De institusjonene som er interessert, ser at finansiering kan være en mulighet for å koble interesse for det boligsosiale feltet med forskjellige metodiske tilnærminger som ansatte ved institusjonen har kompetanse i og er opptatt av. På mange måter er dette noe Diakonhjemmet Høgskole har lyktes i å gjøre.

I tilbakemeldingene fra utdanningsinstitusjonene er det flere som vektlegger at studietilbudet ved Diakonhjemmet Høgskole er svært praksisnært og i sterk grad vektlegger det å anvende en spesifikk metodisk tilnærming i arbeid med brukerne. Flere ville vektlegge mer teori og analyse enn det som blir gjort i Diakonhjemmets studietilbudet,

men ivareta det praksisnære og ferdighetsøvelser i andre deler av studiet. Dette er en problemstilling som en kan ta med seg videre i evalueringen. Velferdsutdanningene står overfor noen utfordringer når de har fått sterke føringer om at videreutdanninger helst skal tilbys på masternivå, samtidig som det er stor anerkjennelse av behovet for kompetanseheving i praksisfeltet.

6 Avslutning

I denne delrapporten har vi vist at det er et uttalt behov for kompetanseheving innen boligsosialt arbeid. Et av de områdene hvor det etterspørres mer kompetanse i kommunene, er i det praktiske boligsosiale arbeidet med oppfølging av brukere. Det er særlig innen oppfølging av brukere med rusproblemer og/eller psykiske problemer det er behov for økt kompetanse. Når vi vurderer innholdet i studietilbudet metodisk boligsosialt arbeid, så er det innrettet mot deler av det boligsosiale arbeidet og relevant for det kompetansebehovet som finnes i kommunene på dette feltet. Rapporten viser at studietilbudet i stor grad også blir vurdert som relevant av tjenestelederne lokalt i kommunene.

En del av oppdraget for denne delrapporten var å undersøke hvordan tjenestestedene og deltakerne har fått vite om studietilbudet. Fylkesmannen har spilt en viktig rolle i å spre informasjon om studiet og rekruttere tjenestesteder til deltakelse. Deltakerne sier stort sett at de deltar med utgangspunkt i egen og arbeidstedets interesse.

Ser vi på deltakerne i studiet, har det siden oppstart av studiet høsten 2012 og fram til høsten 2013 vært et relativt stort frafall av deltakere. Det startet med 30 deltakere som takket ja til studiet, og høsten 2013 var det 21 deltakere. Studiet kan karakteriseres som svært praksisnært, men også arbeidsintensivt for deltakerne ved at det forutsetter kontinuerlig praktisering av metodikk, deltakelse i veiledning, innlevering av arbeidskrav og deltakelse på samlinger. Studiet gir kun 30 studiepoeng, men går over to år. Vurderingen av utformingen av studiet følges opp i evalueringen framover.

Deltakerne i studiet har mye praksiserfaring, over halvdelen avsluttet utdanningen sin for mer enn ti år siden. Fire av 20 deltakere våren 2013 oppgir at de er tatt opp på bakgrunn av realkompetanse. Det vil si at en andel av studiegruppen ikke har utdanning på bachelornivå. Hvordan dette påvirker undervisning og studieopplegg, er en viktig problemstilling. Av dem som har høyere utdanning, er det flest som er vernepleiere, noen sosionomer og en som er opptatt på bakgrunn av annen høgskoleutdanning.

I rapporten viser vi at veldig få av deltakerne oppgir at de forventer å anvende studiet som en del av en mulig mastergrad. Det er viktig informasjon å ha med videre i evalueringen. Samtidig er det flere som regner med å få økte ferdigheter i praktisk arbeid og lære seg metoder for å mestre oppgaver i egen arbeidshverdag.

Et viktig tema i evalueringen må være det dokumenterte behovet for kompetanseutvikling i praksisfeltet. Dette studietilbudet er innenfor et emne som etterspørres i kommunene, nemlig praktisk boligsosialt oppfølgingsarbeid. Dette studietilbudet

har valgt en særskilt metodisk tilnærming (OOMT), og en viktig problemstilling er hvorvidt denne metodiske tilnærmingen oppleves som mer egnet for noen grupper av brukere enn andre, samt hvorvidt deltakerne i studiet får et tilstrekkelig grunnlag for å ha en kritisk tilnærming til metodikken.

En viktig dimensjon ved studiet er vektleggingen av faglig refleksjon og fagutvikling lokalt. Et tema i evalueringen er om et slikt studium og den pedagogiske tilnærmingen kan være et bidrag til å fange opp og ivareta taus kunnskap i det boligsosiale praksisfeltet, og bidra til kompetanseutvikling på et mer overordnet nivå.

Den praksisnære innretningen på studiet ser ut til å få stor oppslutning av mange av studentene og tjenestelederne. Samtidig er det grunnlag for å diskutere om et slikt studietilbud hører hjemme på masternivå vurdert i lys av kompetanserammeverket for høyere utdanning. Generelt er dette del av en større diskusjon om utviklingen av velferdsutdanningene framover og kanskje også tendensen til akademisering av profesjonsutdanningene.

Et viktig tema i neste fase av evalueringen er å se nærmere på den boligsosiale rammen for studiet. Er den boligsosiale konteksten tydelig nok ivaretatt i studiet? Vi har i denne rapporten spurt om det bør utvikles et felles boligsosialt rammeverk for utdanningene som tilbys innenfor boligsosialt arbeid med finansiering fra statlige aktører. I denne sammenhengen har Husbanken og Arbeids- og velferdsdirektoratet noe ulike innganger til boligsosialt arbeid, og en felles samordning kunne kanskje tjene utviklingen av det boligsosiale arbeidet.

Et annet forhold ved den videre kompetanseutviklingen i det boligsosiale arbeidet er om det er formålstjenlig med egne videreutdanninger i boligsosialt arbeid, eller om boligsosiale tilnærminger i større grad bør integreres i øvrige utdanninger innenfor helse- og sosialfag. Flere steder i rapporten har vi pekt på utfordringer relatert til det boligsosiale arbeidets integrerte karakter.

Litteratur

- Askheim, O. P. & Starrin, B. (red.) (2007). *Empowerment i teori og praksis* Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Barth, T. & Näsholm, C. (2007). *Motiverende samtale – MI. Endring på egne vilkår*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Bergem, R., Yttredal, E. R. & Hanche-Olsen, M. (2012). *Fundamentet er lagt – Evaluering av Boligsosialt utviklingsprogram. Delrapport 2011*. Møreforskning rapport 25/2012.
- Brodtkorb, E. & Rugkåsa, M. (red.) (2007). *Under tak – mellom vegger. Perspektiver på boligens betydning i velferdsstaten*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Dyb, E., Helgesen, M. K. & Johannessen, K. (2008). *På vei til egen bolig : evaluering av nasjonal strategi for å forebygge og bekjempe bostedsløshet 2005-2007*. NIBR-rapport 2008:15.
- Dyb, E., Lied, C. & Renå, H. (2011). *Boligsosialt utviklingsprogram i Groruddalen*. NIBR rapport 2011:12.
- Dyb, E., Solheim, L. J. & Ytrehus, S. (2004). *Sosialt perspektiv på bolig*. Oslo: Abstrakt Forlag.
- Dønnestad, E., Larsen, H., Lien, K. (2012). *Bo-team : booppfølgende team – en tilnæringsmetode for boligsosialt arbeid*. Kirkens bymisjon Vestfold.
- Ekeland, T.-J. & Heggen, K. (red.) (2007). *Meistring og myndiggjering. Reform eller retorikk?* Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Eriksen, R. E. (1998). *Fra klient til deltaker – et perspektiv på sosialt arbeid på sosialkontor*. Oslo: Diakonhjemmet høyskole og Sosial- og helsedepartementet.
- Eriksen, R. E. (2003). Oppgaveorientert tilnærming – anvendbar kunnskap ved norske sosialkontor. I M.-A. Zahl (red.), *Sosialt arbeid: refleksjon og handling*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Eriksen, R. E. (2007). *Hverdagen som langtids sosialklient: – mestring i et (bruker) medvirkningsperspektiv*. Dr. polit avhandling, Institutt for sosialt arbeid og helsevitenskap, NTNU, Trondheim.

- Eriksen, R. E. (2011a). *Sosialt arbeid med personer som trenger booppfølging – En beskrivelse og evaluering av systematisk boligsosialt arbeid i fire kommuner i Telemark*. Rapporter fra Diakonhjemmet høyskole 2011/8. Oslo.
- Eriksen, R. E. (2011b). The coping model: what is it and what might be its implications for social work practice? *European Journal of Social Work*, DOI:10.1080/13691457.2011.618115.
- Eriksen, R. E. & Nordstrand, M. (1995). *Innføring i oppgaveorientert tilnærming (OOT)*. Oslo: Diakonhjemmet høyskole, Høgskolen i Sør-Trøndelag og Sosial- og helsedepartementet.
- Fyrand, L. (2005). *Sosialt nettverk. Teori og praksis* (2. utg.) Oslo: Universitetsforlaget.
- Hansen, I. L. S. (2006). «The pathway to a permanent home». *The Norwegian strategy to prevent and combat homelessness*. Fafo-paper 2006:22.
- Hansen, I. L. S. & Grødem, A. S. (2012). *Samløkaliserte boliger og store bofellesskap. Perspektiver og erfaringer i kommunene*. Fafo-rapport 2012:48.
- Hansen, I. L. S. & Øverås, S. (2007). *Bolig for personer med psykiske lidelser og rusproblematikk. Under tak – mellom vegger. Perspektiv på boligens betydning i velferdsstaten*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Hansen, I. L. S., Gautun, H., Langsether, Å. & Sandlie, H. C. (2007). *Ikke bare bare å bo. Sluttrapport fra evaluering av statlig tilskudd til oppfølgingstjenester i bolig for bostedsløse og rusmisbrukere*. Fafo-rapport 2007:38.
- Heap, K. (2009). *Gruppeteori for sosial- og helsearbeidere*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Holm, A. (2012). *En verdig bosituasjon innen psykisk helsearbeid. Om bolig, tjenester og kapasitet innenfor kommunenes arbeid overfor personer med psykiske vansker*. NIBR-rapport 2012:2.
- Langsether, Å. & Gulbrandsen, L. (2011a). *Boligsosiale utfordringer i Asker kommune*. NOVA notat 6/11.
- Langsether, Å. & Gulbrandsen, L. (2011b). *Boligsosiale utfordringer i Kongsvinger kommune – En forstudie*. NOVA notat 4/11.
- Lo, T. W. (2005). Task-centered group work. Reflections on practice. *International social work*, 48(4), 455–465.
- Nordvik, V. (2008). Virkemidler i den boligsosiale politikken, *Plan*, 2008 (4), 28–32.
- Nordvik, V. (2012). *Sarpsborg kommune – En boligsosial forstudie*. NOVA notat 4/12.

- PriceWaterhouseCooper (2011). *Foranalyse til boligsosialt utviklingsprogram – Fredrikstad kommune*. Notat, Husbanken.no.
- Rambøl (2011a). *Gjøvik kommune, Foranalyse av boligsosialt arbeid*. Notat, Husbanken.no.
- Rambøl (2011b). *Ringsaker kommune, Foranalyse av boligsosialt arbeid*. Notat, Husbanken.no.
- Riksrevisjonen (2008). *Riksrevisjonens undersøkelse av tilbudet til de vanskeligstilte på boligmarkedet*. Dokument 3:8 (2007-2008).
- Røkenes, O. H. & Hanssen, P-H. (2012). *Bære eller bryte. Kommunikasjon og relasjon i arbeid med mennesker* (3. utg.) Bergen: Fagbokforlaget.
- Slettebø, T. (2013) Partnership with parents of children in care: A study of collective user participation in child protection. *British Journal of Social Work*, 43(3), 579–595.
- Sørvoll, J. (2011). Den boligsosiale vendingen. Norsk boligpolitikk fra midten av 1990-tallet fram til i dag. Vedlegg 2 i NOU 2011: 15 *Rom for alle* (s. 171–181).
- Taksdal, A., Ludvigsen, K., Ravneberg, B. & Breivik, J. K. (2006). *På randen av å bo. Erfart kunnskap om livet og flyttingene mellom psykiatri, rusomsorg, gater, hospitser og egne boliger*. Bergen: Rokkansenteret. Rapport 1/2006.
- Thyness, P. (2004). *Boligsosialt arbeid*. Oslo: Kommuneforlaget.
- Ulfrstad, L-M. (2011). *Velferd og bolig – om boligsosialt (sam-)arbeid*. Oslo: Kommuneforlaget.
- Woll, K. M. (2007). Å ha et beboerperspektiv på hjemmebesøk. I E. Brodtkorb & M. Rugkåsa (red.), *Under tak – mellom vegger. Perspektiv på boligens betydning i velferdsstaten*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Woll, K. M. & Frantzen, C. (2004). Nærmiljøprosjektet Sagene-Torshov. I P. Thyness, *Boligsosialt arbeid*. Oslo: Kommuneforlaget.
- Ytrefhus, S., Sandlie, H. C. & Hansen, I. L. S. (2008). *På rett vei. Evaluering av Prosjekt bostedsløse to år etter*. Fafo-rapport 2008:6.
- Yttredal, E. R., Ouff, S. M. & Hanche-Olsen, M. (2013). *Fundamentet er lagt – Evaluering av Boligsosialt utviklingsprogram. Sluttrapport*. Møreforskning rapport 35/2013.

Vedlegg 1 Informasjonsbrev til tjenestesteder

Til

Tjenestesteder med deltakere i videreutdanning Metodisk boligsosialt arbeid

Deres ref:

Vår ref: ilh/81915

Fafo
**Institutt for arbeidslivs-
og velferdsforskning**
Postboks 2947 Tøyen
0608 Oslo
Borggata 2B

Telefon 22 08 86 60
Faks 22 08 87 00
www.fafo.no

Oslo, mai 2013

Vi kontakter deg fordi ditt arbeidssted har deltakere i videreutdanningen metodisk boligsosialt arbeid (MBSA) ved Diakonhjemmets høyskole. Fafo Institutt for arbeidslivs- og velferdsforskning har fått i oppdrag fra Arbeids- og velferdsdirektoratet å evaluere studietilbudet. Deres kontaktopplysninger er formidlet via Fylkesmannen i Rogaland. Vi vil med dette informere om evalueringsopplegget og hvordan det involverer dere som har ansatte i videreutdanningen.

Hovedmålet med evalueringen er å undersøke om videreutdanningstilbudet gir deltakerne og de involverte kommunene en kompetanse som er relevant for å møte lokale boligsosiale utfordringer, samt om studiet bidrar til mer tilpasset brukeroppfølging.

Evalueringsopplegget består av flere deler; 1) en innholdsstudie, 2) en deltakerstudie, 3) en spørreundersøkelse til tjenestestedene som har deltakere i studiet, og 4) en brukerstudie.

Spørreundersøkelsen til tjenestestedene vil bli gjennomført på to tidspunkter. Første gang nå våren 2013 og deretter etter at deltakerne har avsluttet sin videreutdanning, i september 2014.

Spørreundersøkelsen gjennomføres pr telefon og tar ca. 20 minutter. Vi vil en av de nærmeste dagene ta kontakt for å lage en avtale om egnet tidspunkt. Dersom du ikke er rett person til å svare på spørsmålene håper jeg du kan gi oss en tilbakemelding om hvem som er riktig person hos dere.

Det er frivillig å delta i undersøkelsen. Om du sier ja til å delta i spørreundersøkelsen nå så kan du likevel trekke deg på et senere tidspunkt. All informasjon som vedrører ditt tjenestested og deres vurderinger vil selvsagt bli behandlet konfidensielt og ingen personopplysninger vil bli videreformidlet til andre. Når evalueringen er avsluttet i 2015, vil alle eventuelle personopplysninger bli slettet.

Bankgiro 9001.08.33573

Organisasjonsnummer
NO 986 343 113 MVA

Det vil ikke være mulig å identifisere enkeltpersoner eller kommuner når rapportene fra evalueringen publiseres.

Resultatene fra evalueringen vil bli formidlet i to rapporter. En delrapport fra evalueringen vil foreligge våren 2014, og sluttrapporten i mars 2015.

Har du spørsmål vedrørende dette opplegget så ta gjerne kontakt med prosjektleder Inger Lise Skog Hansen, e-post ilh@fafo.no eller telefon 22 08 86 91 / 99 51 80 28. Vi håper du/dere vil ta dere tid til å delta i spørreundersøkelsen. At tjenestestedene deltar er viktig for å kunne gjøre en uavhengig evaluering av studiet.

Med vennlig hilsen

Inger Lise Skog Hansen /s/
Prosjektleder

Vedlegg 2 Informasjonsbrev til deltakere

Til

Deltakere i videreutdanning i metodisk boligsosialt arbeid

Fafo
**Institutt for arbeidslivs-
og velferdsforskning**
Postboks 2947 Tøyen
0608 Oslo
Borggata 2B

Telefon 22 08 86 60
Faks 22 08 87 00
www.fafo.no

Oslo, april 2013

Vi tar kontakt med deg fordi du er deltaker i videreutdanning i metodisk boligsosialt arbeid (MBSA) ved Diakonhjemmets høyskole. Fafo Institutt for arbeidslivs- og velferdsforskning har fått i oppdrag fra Arbeids- og velferdsdirektoratet å evaluere studietilbudet. Dine kontaktopplysninger er formidlet via studiestedet. Vi vil med dette gjerne informere deg om hvordan evalueringsopplegget er og hvordan det vil berøre deg som deltaker i studiet.

Hovedmålet med evalueringen er å undersøke om videreutdanningstilbudet gir dere og de involverte kommunene en kompetanse som er relevant for å møte lokale boligsosiale utfordringer, samt om studiet bidrar til mer tilpasset brukeropfølging.

Evalueringsopplegget består av flere deler; 1) en innholdsstudie, 2) en deltakerstudie, 3) en spørreundersøkelse til tjenestestedene som har deltakere i studiet, og 4) en brukerstudie.

Deltakerstudien består av en spørreundersøkelse på tre tidspunkter; én nå i starten av evalueringen, én spørreundersøkelse i februar 2014 og én etter at studiet er avsluttet i september 2014. I tillegg vil forskere fra Fafo delta på to fagsamlinger i løpet av evalueringsforløpet; første gang nå våren 2013, og andre gang våren 2014.

Spørreundersøkelsen er nettbasert. Du vil ganske snart få en e-post med en link til den første spørreundersøkelsen. Undersøkelsen gjennomføres ved hjelp av verktøyet Opinio. Vi håper du vil ta deg tid til å svare på spørsmålene. Din deltakelse er viktig for å kunne gjøre en uavhengig evaluering av studiet.

Det er frivillig å delta i undersøkelsen. Om du sier ja til å delta, kan du senere når som helst og uten å oppgi noen grunn, trekke tilbake ditt samtykke. All informasjon som vedrører deg vil bli behandlet konfidensielt og ingen personopplysninger vil bli videreformidlet til andre. Opplysninger som lagres vil være aidentifiserte. Det innebærer at en kode knytter dine svar til deg gjennom en navneliste. Kun forskerne i prosjektet har tilgang til denne koden og mulighet til å knytte opplysningene til deg.

Bankgiro 9001.08.33573

Organisasjonsnummer
NO 986 343 113 MVA

Når evalueringen er avsluttet i 2015, vil alle personopplysninger bli slettet. Det vil ikke være mulig å identifisere enkeltpersoner når rapportene fra evalueringen publiseres. Prosjektet er meldt til personvernombudet for forskning ved Norsk samfunnsvitenskapelige datatjeneste.

Resultatene fra evalueringen vil bli formidlet i to rapporter. En delrapport fra evalueringen vil foreligge våren 2014, og sluttrapporten i mars 2015.

Har du spørsmål så ta gjerne kontakt med prosjektleder Inger Lise Skog Hansen, e-post ilh@fafo.no eller telefon 22088691.

Med vennlig hilsen

Inger Lise Skog Hansen /s/
Prosjektleder

Vedlegg 3 Brev til høgskolene

Til Studieledere/instituttledere ved sosionom og vernepleierutdanningene.

Videreutdanning i metodisk boligsosialt arbeid – spørsmål om interesse

Fafo har fått i oppdrag å evaluere Diakonhjemmet høgskoles videreutdanningstilbud i metodisk boligsosialt arbeid. Det er et studium som går over to år og gir 30 studiepoeng. Studiet tar utgangspunkt i generelle kunnskaper innen sosialt arbeid, bygger på gjennomført helse- og sosialfaglig utdanning / bachelorgrad og kan inngå i en mastergrad. Utdanningens formål å styrke og videreutvikle boligsosiale tilnærmer over brukergrupper som trenger særskilt oppfølging, rusmiddelproblemer, psykiske lidelser, sosiale problemer med å mestre hverdagen. Målgruppen for studiet er primært kommunalt ansatte innen tjenester som boveiledning, miljøarbeid i botiltak og andre helse- og sosialtjenester innrettet mot oppfølging av brukere i eget hjem.

Videreutdanningstilbudet er en pilot. Det skal vurderes om det er muligheter for å kunne tilby tilsvarende videreutdanninger ved andre universiteter/høgskoler, og om det er andre utdanningsinstitusjoner som kunne være interessert i å tilby en tilsvarende videreutdanning fra 2014/2015.

Vi vil derfor be dere svare kort på følgende spørsmål:

1. Kunne dere være interessert i å tilby en videreutdanning i brukeroppløping innen det boligsosiale feltet?
2. Vil dere eventuelt inkludere andre metodiske tilnærminger og hvilke eventuelle metodiske/faglige justeringer/endringer ville dette kunne innebære?
3. Hvilke forutsetninger må være på plass for at dere ville ønske å tilby, eventuelt ville kunne tilby en tilsvarende videreutdanning?

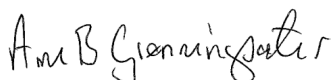
Vi er klar over at juletiden er en problematisk tid, men vi vil allikevel be dere om å svare innen 14. januar 2014. Svaret kan enten sendes oss per brev eller e-post til

- Arne Backer Grønningsæter, Fafo, Postboks 2947 Tøyen, 0608 Oslo
- agr@fafo.no

Da vi antar at flere av de som mottar dette brevet ikke er kjent med dette videreutdanningstilbudet og det vedlegges derfor en kort beskrivelse.

Oslo 19. 12.2013

Vennlig hilsen

Arne Backer Grønningsæter, Forsker

Kort informasjon om videreutdanning i metodisk boligsosialt arbeid:

Før dere leser videre må det understrekes at spørsmålene dere bes om å svare på ikke gjelder om det er interesse for et identisk opplegg som det Diakonhjemmet gjennomfører. Fafos spørsmål gjelder om det er interesse for en videreutdanning i metodisk boligsosialt arbeid med fokus på brukeroppfølging. Vi vil allikevel her gi en kort orientering om Diakonhjemmets opplegg.

Studiet gir 30 studiepoeng fordelt over 2 år. Dvs. at i løpet av to år tar studentene et kurs som tilsvarer ett semesters fulltidsstudium. Studiet legger opp til forankring i studentenes arbeidshverdag, hvor de prøver ut tilnærminger fra studiet i sitt praktiske arbeid med brukere. Studiet kan inngå som et valgfritt emne i et masterstudium.

Utdanningens formål å styrke og videreutvikle boligsosiale tilnærminger til brukergrupper som trenger særskilt oppfølging, brukere med rusmiddelproblematikk, psykiske lidelser eller andre sosiale utfordringer med å mestre hverdagen. Målgruppen for studiet er primært kommunalt ansatte innen tjenester som boveiledning, miljøtiltak i bolig, andre kommunale helse- og sosialtjenester for oppfølging av brukere som bor i eget hjem. Studiet har utgangspunkt i kunnskap og erfaringer fra et opplærings- og utviklingsprogram som tidligere er gjennomført i Telemark i 2008 – 2011 (Telemarksprosjektet) «Sosialt arbeid med personer som trenger booppfølging». Videreutdanningen legger sterk vekt på metoden Oppgaveorientert mestringstilnærming (OOMT). Dette er en tilnærming med utgangspunkt i korttidstilnærmingen Oppgaveorientert tilnærming (OOT), men videreutviklet av førsteamanuensis dr. polit. Rita Eriksen ved Diakonhjemmet høgskole ved en større vektlegging av mestringsperspektiver i alle fasene av OOT. Videreutviklingen av tilnærmingen er i stor grad basert på Eriksens arbeid i doktoravhandlingen «Hverdagen som langtidssosialklient: - mestring i et (bruker) medvirkningsperspektiv» .

Studiet har tre komponenter:

- a) Brukernes mestringsressurser
- b) Boligsosiale korttidsintervensjoner
- c) Reell brukermedvirkning

Boligsosialt arbeids praksis forstås som bistand til individer og familier i boligen, til miljøskapende arbeid og organisering av selvhjelpsgrupper innenfor et nabolag. En viktig hensikt med studiet er at det også skal bidra til fagutvikling lokalt. Det er praksisnært og har som målsetting å bidra til utvikling av tjenester lokalt. Studenter som søker må derfor ha støtte av sin administrativ og faglig leder.

Studiets oppbygging:

To samlinger av tre dager hvert semester. Til sammen åtte samlinger med totalt 24 dager.

Studiesamlingene utgjør 140 timer, fordelt med 70 timer. Samlingene består av forelesninger, dialoger og refleksjoner i plenum, kasusgjennomgåelse, rollespill og andre øvelser. Temaene hentes primært fra studentens erfaringsbakgrunn

100 timer gruppeveiledning fordeles på ca 25 timer i hvert semester.

Det er 28 «grønne dager», fordelt med 14 dager pr studieår. «Grønne dager» skal benyttes til samtaler med brukere, som studenten anvender til tilnærming i metodisk boligsosialt arbeid. Dagene

skal også benyttes til gruppeveiledning, selvstudium, samt drøfting av problemstillinger som oppstår i forbindelse med lokal oppfølging.

Totalt obligatorisk pensumlitteratur 1 700 sider.

Studiet er i hovedsak finansiert av Arbeids- og velferdsdirektoratet. AV-dir kan også dekke dokumenterte utgifter til vikar i forbindelse med uttak av grønne dager. Kommunen dekker utgifter til studentenes lønn og reiser til og fra samlinger, bøker og studieavgift kr. 2500 pr semester.

Mere informasjon om studiet kan finnes på:

<http://www.diakonhjemmet.no/DHS/Studiehaandbok/Direkte-publisering/Studiekatalog/Informasjon/Methodisk-boligsosialt-arbeid>

Boligsosialt arbeid og kompetanseutvikling

Denne rapporten inngår i en evaluering av videreutdanningen metodisk boligsosialt arbeid. Dette studietilbudet er særlig innrettet mot oppfølging av brukere. Vi ser nærmere på innholdet i studiet i lys av kompetansebehovet innenfor området boligsosialt arbeid. Hvem er deltakerne, hvilke fag og hvilken yrkesbakgrunn har de, og hvilke tjenestesteder arbeider de innenfor? Hvordan vurderer tjenestestedene studiets relevans, og hvilken motivasjon for og forventninger til studiet har deltakerne og deres ledere? Til slutt presenterer vi en undersøkelse om andre høgskolers interesse for å etablere et lignende studietilbud.

Fafo

Borggata 2B/Postboks 2947 Tøyen
N-0608 Oslo
www.fafo.no

Fafo-rapport 2014:06
ISBN 978-82-324-0090-4
ISSN 0801-6143
Bestillingsnr. 20353